UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA KLASICKÉ FILOLOGIE

Petra Dudová, 3. ročník, prezenční studium
Německá - Latinská filologie

Ohlasy antických mýtů ve vybraných básních Friedricha Schillera a ve vybraných dramatech Franze Grillparzera

The Echos of Ancient Myths in the Selected Poems of Friedrich Schiller and in the Selected Plays of Franz Grillparzer

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Noemi Sklenářová
OLOMOUC 2011

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce, PhDr. Noemi Sklenářové, za čas, který mi věnovala, za odborné rady a za to, že kdykoliv jsem něco potřebovala nebo nevěděla, neváhala a ihned mi ochotně a odborně pomohla.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

…… ……

místo, datum *podpis*

Obsah

1 Úvod 5
2 Život a dílo Friedricha Schillera 7
2.1 Životopisné informace 7
2.2 Vybrané básně k rozboru 9
2.2.1 Odysseus 9
2.2.2 Prsten Polykratův 11
2.2.3 Pegasus v jarmu 14
2.2.4 Řečtí bohové 16
2.2.5 Hektorovo loučení 22
2.2.6 Héró a Leandros 25
2.2.7 Čtyři věky světa 30
2.2.8 Slavnost vítězství 33
3 Život a dílo Franze Grillparzera 39
3.1 Životopisné informace 39
3.2 Vybraná dramata k rozboru 40
3.2.1 Zlaté rouno 40
3.2.1.1 Host (Der Gastfreund) 40
3.2.1.2 Argonauti (Die Argonauten) 41
3.2.1.3 Médeia (Medea) 43
3.2.1.4 Původní mýtus a srovnání 45
3.2.2 Na vlnách moře a lásky 52
4 Závěr 56
5 Anotace 59
6 Zdroje informací 60
6.1 Prameny 60
6.2 Literatura 60

6.3 Internet 61
7 Resumé 63

1 Úvod

Má bakalářská diplomová práce nese název „Ohlasy antických mýtů ve vybraných básních Friedricha Schillera a ve vybraných dramatech Franze Grillparzera“. Proč právě toto zvolené téma? Důvod je jednoduchý. Vždy mě fascinovala mytologie antického Řecka a Říma, tudíž jsem hledala vhodně propojené téma právě s tímto námětem. A vzhledem k tomu, že jako svůj druhý obor studuji Německou filologii, chtěla jsem svou práci nějakým způsobem propojit právě s němčinou, abych případně na toto téma mohla navázat nebo se od něj odrazit při následném psaní magisterské diplomové práce.

Na internetu a v různých knihách jsem hledala inspiraci pro mou práci a jako nejvhodnější se mi jevilo mnou zvolené období – přelom 18. a 19. století. Z hlediska dostupnosti jsem svůj výběr zúžila na dva významné německy píšící autory této doby, a to na Němce Friedricha Schillera a Rakušana Franze Grillparzera. Nelze si nevšimnout, že zde chybí minimálně ještě jedna významná osobnost spadající do tohoto časového období – a to Johann Wolfgang Goethe. Toho jsem se rozhodla vynechat nejen z důvodu, že má práce by tímto už moc narostla na objemu, ale také proto, že mnou zvolené autory, tedy Friedricha Schillera a Franze Grillparzera, považuji za neméně známé a rovněž neméně významné a hodnotné literární tvůrce své doby s ohlasem až do dnešních časů.

Co se týká básní a dramat obou autorů, které jsem zvolila pro svou bakalářskou práci, vybrala jsem ty, které mne nejvíce oslovily a zaujaly. Při konečném výběru jsem se pak řídila i dostupností potřebných titulů.

A co vlastně vidím jako úkol své práce? V prvé řadě rozeberu vybraná díla těchto autorů a srovnám jimi použitý námět z antické mytologie s původní podobou bájí prostřednictvím přeložených pramenů a za pomoci sekundární literatury zabývající se touto oblastí zjistím, zda jejich podání odpovídá tomu, jak to dle dostupných zdrojů skutečně bylo nebo mělo být. Potom bych ráda zjistila, co tyto autory vedlo k tomu, že se obrátili právě k těmto mytologickým tématům z antiky, jestli důvodem nebyla třeba tehdejší společenská a politická situace. Neopomenu zmínit ani stručné životopisné informace obou autorů, protože tyto věci jsou důležité i pro pochopení jejich děl. V závěru pak všechny zjištěné informace porovnám a shrnu.

Transkripci jmen a zeměpisných názvů sjednotím podle „Slovníku antické kultury“ a také podle knihy Vojtěcha Zamarovského „Bohové a hrdinové antických bájí“. Ale při popisu děje a postav v básních Friedricha Schillera jsem se rozhodla zůstat u přepisu, který

jsem měla k dispozici v rámci českých překladů těchto děl. Pro lepší orientaci tyto přepisy uvedu v odlišné grafické podobě (kurzívou).

Ovšem ani práce s českými překlady nebyla tak jednoduchá, jak by se mohlo zdát, protože jsem měla k dispozici překlady ve staré češtině, ale důležitým opěrným bodem pro mě bylo i to, že díky internetu jsem měla přístup rovněž k německým originálům. Drama „Zlaté rouno“ od Franze Grillparzera jsem měla pouze v němčině, tudíž bylo občas obtížné zjistit, co nebo kdo je myšleno některými použitými německými názvy, rovněž bylo důležité dobře porozumět textu, což někdy znesnadňovaly zkrácené nebo méně spisovné tvary.

2 Život a dílo Friedricha Schillera

Nejprve se budu věnovat jednomu z velikánů své doby, Friedrichu Schillerovi. Nejdříve bych ráda uvedla několik základních informací o jeho osobě, a poté budu rozebírat jeho vybrané básně s antickým motivem ze souboru „Básně lyrické“, budu je srovnávat s původní předlohou a na závěr zhodnotím zdařilost jejich zpracování.

2.1 Životopisné informace

Friedrich Schiller, celým jménem Johann Christoph Friedrich von Schiller, byl významný německý spisovatel, dramatik, básník a také překladatel. Narodil se 10. listopadu 1759 v Marbachu na Neckaru ve Virtembersku.

Společenské poměry, ve kterých jako dítě vyrůstal, nebyly vůbec lehké. Ve Virtembersku tehdy vládl krutý vévoda Karel Evžen, „který pro velmi nákladný a rozmařilý život svého „dvora“ a pro celý „harém“ svých kurtizán získával příjmy nejsvévolnějším odíráním venkovského lidu i měšťanstva, vytvořil pomocí svých stvůr ve své zemičce takový „řád“, že žádný z jeho poddaných si nebyl jist majetkem, svobodou ani životem. Jeho nejvydatnějším zdrojem příjmů se stalo dokonce přímé obchodování s lidmi – prodej násilím sehnaných vojáků do cizích služeb. Tento brutální tyran zřídil pro potřeby svého režimu v blízkosti Ludwigsburgu vojenskou akademii, která se později změnila na vysokou školu, ovládanou řízným pěšáckým drilem. Počátkem roku 1773 byl mladý Schiller přinucen vstoupit do této školy a strávil tu pak v přísné izolaci od vnějšího světa plných osm let. […] Přes brutalitu „výchovných“ metod, jejichž cílem bylo zadusit u studentů v zárodku každou jiskru samostatného myšlení, pronikají na školu velmi brzo vlivy soudobého pokrokového myšlenkového proudění: kolem Schillera vytváří se přátelský kroužek, který nadšeně čte novou německou literaturu a jenž nachází mluvčí své vlastní touhy v mladých básnících „Bouře a vzdoru“ (Sturm und Drang), kteří v 70. letech 18. století vyjádřili nejsilněji své pobouření soudobými německými společenskými i kulturními poměry.“[1]

[1] Friedrich Schiller: Loupežníci. Praha 1955, s. 171-172 (doslov Jiřího Hájka).

„„Bouře a vzdor“, hnutí, které se začíná formovat na různých místech Německa v letech 1770-1771, je sice hnutím literárním, avšak jeho cílem je náprava tehdejších německých poměrů nejen v kultuře, ale v celém společenském a politickém životě.“[2]

„V letech 1784/1785 měl Schiller finanční nouzi a také onemocněl. S velkými nadějemi roku 1787 navštívil Výmar, kde sice poznal Goetha, ale nesblížili se. O několik let později se Schiller stal profesorem pro světové dějiny na univerzitě v Jeně. V této době také onemocněl tuberkulózou.

Schiller se zasnoubil s Charlotte von Lengenfeld, kterou si také roku 1790 vzal. Roku 1794 se Goethe a Schiller potkali v Jeně a hovořili spolu po přednášce, během rozhovoru se vytvořilo přátelství, které pro oba znamenalo velké duševní obohacení. Rok 1797 je nazýván rokem balad – Schiller i Goethe vytvořili v tomto roce mnoho balad […]. Roku 1799 Schiller přesídlil do Výmaru, roku 1802 byl povýšen do šlechtického stavu. Friedrich von Schiller zemřel 9. května 1805 ve Výmaru.“[3]

Mezi jeho významná díla se řadí jeho prvotina, drama „Loupežníci“, kde popisuje kritický stav tehdejšího Německa a kde rovněž bojuje proti tehdejším feudálům a církvi. Dále mohu jmenovat tragédii „Úklady a láska“ nebo „Don Carlos“, „Trilogie o Valdštejnovi“, „Marie Stuartovna“, „Panna Orleánská“, „Nevěsta Messinská“, „Vilém Tell“ a spoustu básní jako „Prsten Polykratův“, „Řečtí bohové“ nebo „Hektorovo loučení“.

„Všechna jeho dramata jsou jediným hledáním hrdiny, který by byl s to změnit neblahou německou skutečnost. Toto hledání naráží na nezralost historické situace, na celý stav tehdejšího německého života. V době, kdy francouzský lid, který francouzskou buržoazní revolucí setřásl feudální tyranii, jmenuje Schillera „čestným občanem francouzského národa“ […], prožívá už Schiller období svého dočasného odvratu od nejpalčivějších otázek německé přítomnosti a nachází útočiště ve vědě, zejména v dějinách starého Řecka a Říma. I když dramata, básně i eseje tohoto období, a do jisté míry už celé další Schillerovo dílo po tomto „idealistickém obratu“ jsou neustálým vyrovnáváním vnitřních rozporů, především protikladu idealismu a realismu a kolísání mezi vlastenectvím a světoobčanstvím, přece se Schiller, posílen ve svých literárních záměrech přátelstvím s Goethem, vrací v posledním období svého krátkého života opět k politickým otázkám své doby.“[4]

[2] Friedrich Schiller: Loupežníci. Praha 1955, s. 172-173 (doslov Jiřího Hájka).
[3] http://cs.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Schiller. 25. 1. 2011, 11:17 hod.
[4] Friedrich Schiller: Loupežníci. Praha 1955, s. 177-178 (doslov Jiřího Hájka).

2.2 Vybrané básně k rozboru

Nyní se už budu věnovat konkrétním básním z jeho sbírky „Básně lyrické“, které jsou psané na motivy z antické mytologie. Rozeberu jejich obsah a srovnám a zhodnotím zdařilost jejich zpracování s původní předlohou.

2.2.1 Odysseus

„Křížem w kříž moře zjel, by se zblížil
k wlasti Odyssews,
Onť se Charybdě swěřil, dal sluchu
Scylly wytí.
Hrůzami bral se moří závistných, hrůzami
země,
Ba blaudný jeho běh wniknul i w říši
pekel.
We snách pak pristál, osudem k Ithaky
břehu pohnán,
Tamtě procitna nemoh´ poznati wlasti
milau.“[5]

Tato velice krátká báseň, kterou jsem se zde rozhodla uvést v celém svém znění, popisuje a shrnuje putování Odysseovo. Zmiňuje jeho cestu po moři domů, to, jak se setkal s Charybdou[6] a *Scyllou*[7], i to, že musel prožít mnoho nebezpečných dobrodružství, že se dostal i do pekla, čímž se jistě myslí podsvětí, a nakonec dojel až na Ithaku, ale po tolika letech svou rodnou zemi málem nepoznal.

[5] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 27.
[6] Charybdis je mytologicky zosobněný mořský vír v Messinské úžině naproti Skylle. Je obšírně vylíčena v „Odyssei“. Zeměpisně leží v mořské úžině mezi Itálií a Sicílií. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 156.
[7] V Homérově „Odyssei“ mořská obluda, která společně s Charybdou číhala na mořeplavce. Každá z jejích šesti hrozných psích hlav vyrvala za prudkého víru z lodi, která plula okolo, po jednom námořníkovi. Ti ostatní pak většinou padli za oběť Charybdě. Obě obludy byly umisťovány do Messinské úžiny. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 346.

Odysseus byl snad nejznámější hrdina řeckých bájí a mýtů. Znám je hlavně díky Homérovu[8] eposu „Odysseia“, kde je popsáno Odysseovo putování domů na rodnou Ithaku po skončení trojské války, které trvalo deset let, přičemž prožil nespočet dobrodružství.

Schillerova stručná báseň pouze nastínila Odysseovo putování původně velmi podrobně popsané v Homérově „Odyssei“. „Jednou jeho lodě zahnal vítr k neznámým břehům. […] Byl to ostrov Kyklópů, jednookých lidožroutských obrů, kteří neznali zákony a nectili hosty. První z nich, kterého Odysseus navštívil, Polyfémos, ho ve své jeskyni uvěznil a rozhodl se připravit si z něho i z jeho průvodců hody. Šest mužů postupně zabil a snědl, pak ho však Odysseus opil a ve spánku mu vypíchl rozžhaveným kyjem oko. Oslepený Kyklóp zuřil a řval, až se země třásla. Když mu pak přišli druhové ze sousedních jeskyň na pomoc a tázali se, kdo mu ubližuje, odpověděl, že Nikdo – tak se mu totiž Odysseus předvídavě představil,“[9] pak došlo k následujícímu: „Když Kyklópovi to víno už do hlavy stouplo, lichotivými slovy já tehdy jsem promlouval k němu: „Na moje slavné jméno se, Kyklópe, tážeš – to já ti povím a ty mi zas dej dar hostinný, jak jsi mi slíbil. Nikdo je jméno mé a Nikdo volají na mne matka i otec můj i ostatní druhové všichni.“ Takto jsem pravil a on hned odvětil s bezcitnou myslí: „Nikoho tedy já sním až naposled, po jeho druzích, ale ty ostatní napřed; to bude ti hostinným darem.““[10] „Ráno pak unikl Odysseus se zbývajícími druhy z jeskyně úzkým otvorem, kterým Polyfémos vypouštěl své ovce na pastvu. Nebylo to ovšem snadné, neboť ohmatával hřbet každého zvířete, aby mu žádný neproklouzl. Odysseus však přivázal své druhy pod silné berany a nakonec se rovněž pod jednoho pověsil.“[11] A tak se všichni dostali šťastně zpátky na loď.

Další z větrů jej zanesl k ostrovu Aiaia, kde žila kouzelnice Kirké, která byla dcerou slunečního boha Hélia. Odysseus vyslal pár svých mužů na průzkum ostrova, ale Kirké je proměnila ve vepře. „Odysseus je však neponechal osudu a vypravil se ke Kirce, aby je osvobodil. Jeho odvaha se zalíbila bohu Hermovi[12]. Dal mu tedy bylinu, která rušila Kirčina kouzla, a poradil mu, aby ji s obnaženým mečem a pod hrozbou smrti donutil odpřísáhnout, že vrátí jeho druhům lidskou podobu. Kirké mu to slíbila, avšak pod podmínkou, že u ní rok zůstane a potěší ji v její osamělosti svou společností. Chtě nechtě souhlasil a vyhověl jí. […] Kirké svůj slib splnila a Odyssea i jeho druhy po roce přátelsky

[8] Homér byl řecký básník žijící snad v 8. století před Kristem. […] Ve starověku byl Homér považován za básníka „Íliady“ a „Odysseie“. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 148.
[9] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 300-301.
[10] Homér: Odysseia. Praha 1984, s. 121.
[11] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 301.
[12] Hermés byl bůh zlodějů a stád, posel bohů, ochránce cest, cestujících a obchodu, ochránce podvodníků a řečníků, pán spánků a snů a rovněž průvodce duší do podsvětí.

propustila. Kromě darů dala mu i radu, aby se vypravil na práh podsvětí a vyvolal tam ducha thébského věštce Teiresia, který mu řekne, co ho čeká a co má udělat. […] Dozvěděl se od něho, že matka mu zemřela, ale že manželka Pénelopa i syn Télemachos a otec Láertés na něho čekají. A hlavně že se vrátí do vlasti i se všemi druhy, kteří ho provázejí, avšak jen v případě, že nikdo z nich neurazí boha slunce Hélia.“[13]

Při své další pouti byl nucen proplout kolem ostrovů Sirén, „jejichž kouzelným hlasům nemohl člověk odolat; jakmile však vystoupil na břeh, vrhly se na něho a vysály mu krev. Zalepil proto svým druhům uši voskem, aby zpěv Sirén neslyšeli. Sám se dal přivázat ke stožáru a nařídil, že kdyby volal, aby ho zbavili pout, mají je přitáhnout ještě pevněji. Když šťastně propluli kolem zhoubného ostrova, plného kostí přilákaných námořníků, spatřili obrovský příboj a zaslechli hrozné hřmění. Před nimi byla mořská úžina, na jejíž jedné straně číhala obluda Skylla, na druhé strašný vír Charybdis. Odysseus neřekl svým druhům, kudy mají plout; dobře totiž věděli, že kdo chce uniknout Charybdě, padne za oběť Skylle. Přikázal jim proto, aby nehleděli vpravo ani vlevo a ze všech sil veslovali vpřed. Poslechli ho, ale šest z nich přesto zahynulo.“[14]

Jak je vidět, Odysseus toho musel spoustu prožít, než se dostal zpátky domů na rodnou Ithaku. Putoval po moři i po zemi, odolával mnoha strastem, dostal se také do podsvětí, o tom se zmiňuje i Schiller, a nakonec po deseti letech relativně šťastně domů. Schiller ve své básni podal opravdu stručné shrnutí Odysseova putování, přičemž ale poukázal na to nejdůležitější.

2.2.2 Prsten Polykratův

Báseň či balada napsaná Friedrichem Schillerem se odehrává ve dvou dnech a začíná tím, že muž, který vládne na Samu, čímž nemůže být myšlen nikdo jiný než Polykratés, i když není nazýván jménem, se rozhlíží po své zemi a pln pýchy hovoří k egyptskému králi o tom, jaké je dítě štěstěny. Ten s ním souhlasí, ale zároveň ho nabádá k opatrnosti. Třikrát ho upozorňuje na všechna hrozící nebezpečí, ale třikrát jsou jeho slova naprosto vyvrácena a tudíž Polykratem brána jako bezpředmětná. Poprvé ho varuje před válečným tažením, tu ale přichází posel z Mílétu a hlásí, že Polykratův nepřítel je poražen. Král egyptský ho opět upozorňuje na to, že nemá na své štěstí spoléhat, že ho může co chvíli opustit a přátelé se mohou obrátit proti němu. V této chvíli se navrací domů loďstvo

[13] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 301-302.
[14] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 302.

i s bohatstvím, které na své cestě získalo, Polykratův host je pln úžasu, ale opět si neodpustí poznámku, že krétský lid se mu bude chtít pomstít. Na to se z přijíždějících lodí ozve, že krétský lid je už poražen, že od nich už jim nehrozí žádné nebezpečí. Král egyptský ho znovu varuje a upozorňuje ho na to, aby si dal pozor na závist bohů, a poradí mu, aby se zbavil toho, co je mu nejmilejší a uvrhl to do moře, pravděpodobně jako dar bohům, to mu mělo pomoci odvrátit neštěstí. Polykratés na to odpoví, že nejraději má svůj prsten, a rozhodne se, že jej vrhne do moře jako oběť *Erinnám*[15]. Na druhý den však přijde do jeho domu rybář, že pro něj ulovil rybu, a kuchař při její přípravě v ní objeví pánův ztracený prsten. Faraon to považoval za špatné znamení, přerušil s ním přátelské styky a odplul zpátky domů do své říše.

Zajímavé je, že tato balada odkazuje na dvě tradiční antické představy, a těmi jsou vrtkavost štěstěny a odplata.[16] Štěstěna je tradičně ztotožňována s bohyní Fortunou. „Zpočátku to byla patrně bohyně rolníků, závislých na přírodních silách, potom se stala bohyní slepé náhody a pak štěstí vůbec a jako taková byla ztotožňována s řeckou Tyché.“[17] A jako bohyně odplaty a trestu za vinu a domýšlivost je známá bohyně Nemesis. S Polykratovým příběhem rovněž úzce souvisí „fthonos theón“, závist bohů.

Polykratés byl „vážený obchodník, který využil nespokojenosti lidu s aristokracií na ostrově Samu a zmocnil se samovlády (kolem roku 540 př. n. l.). Rozšířil svou moc i na okolní ostrovy, zbudoval si četné loďstvo a vysílal své lodníky i na námořní lupy v moři Egejském. Ukázal se být panovačným despotou, ale měl všechnu přízeň pro rozvoj umění a vědy. Na jeho nádherném dvoře žili básníci a učenci jako Pýthagorás, matematik a filosof, a lyrici Anakreón a Íbykos.“[18] „Měl prý ve svém konání takové štěstí, že jeho přítel a spojenec, egyptský král Amasis (historický Ahmose II., 569-525 př. n. l.) mu napsal, aby se měl na pozoru: dosud to ještě nikdy se žádným miláčkem štěstěny nedopadlo dobře, ať tedy sám předejde osud a způsobí si nějaké neštěstí, třeba tak, že se zbaví předmětu, který má nejraději, aby mohl pro něj truchlit. Polykratés uznal, že egyptský král mu dal dobrou radu. Nastoupil tedy na loď, a když byl na širém moři, hodil do něj svůj drahocenný zlatý pečetní prsten s velikým smaragdem. Po návratu upřímně litoval jeho ztráty a byl celý

[15] Erínye byly prastaré bohyně země. Původně měly podobu hadů, pak byly zlidštěny do podoby bohyň, jež měly místo vlasů hady. Neměly otce ani matku. Mstily každý zločin, bydlely v podsvětí a lidé je pro jejich nesmiřitelnost nenáviděli. Pak byly Athénou (bohyně moudrosti, válek, ochránkyně ženských prací, řemesel a umění) usmířeny a označeny eufemickým pojmenováním „Eumenidy“ (Milostivé) a byly pod Areovým pahorkem uctívány jako svědkyně přísah. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 104.
[16] http://de.wikipedia.org/wiki/Der_Ring_des_Polykrates. 25. 1. 2011, 11:23 hod.
[17] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 118.
[18] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 493.

nešťastný. Za několik dní se však u něho ohlásil rybář, že mu přináší jako dar krásnou rybu, která je hodna panovnického stolu. Polykratés ho pozval na večeři, a sotva zasedli za stůl, přiběhli kuchaři s radostnou zprávou: když rybu otevřeli, v jejích útrobách našli ztracený prsten. Polykratés to považoval za znamení bohů, že jeho štěstí je nezměnitelné, a napsal v tom smyslu dopis do Egypta. Když ho král Amasis dostal, uvědomil si, že po tak velkém štěstí musí nutně následovat stejně velké neštěstí, a zrušil s ním smlouvu o přátelství. Jeho předtucha se brzy splnila. Perský satrapa Oroités vylákal Polykrata na návštěvu do Magnésie a dal ho tam zákeřně zavraždit.“[19]

Zjistila jsem, že Friedrich Schiller se nechal inspirovat pro svou báseň od slavného řeckého dějepisce Hérodota, který se o Polykratovi a jeho osudu docela podrobně zmiňuje ve své knize „Dějiny“.[20]

Jak je vidět, Schillerova báseň je věrnou kopií báje o Polykratovi, liší se jen v několika málo drobnostech: jak jsem uvedla výše, Hérodotos ve svých „Dějinách“ píše, že si Polykratés s králem egyptským dopisoval o svém štěstí, ne že by byl král Amasis po celou dobu přítomen u něj na Samu, a sledoval jeho činy. Rovněž v žádném z použitých zdrojů jsem se nesetkala s tím, že by Polykratés svůj prsten obětoval Erínyím. Další malá neshoda je i to, že král Amasis nebyl zrovna na návštěvě u Polykrata, když mu byla donesena ulovená ryba, jak píše Schiller, ale dozvěděl se to dle již zmíněného Hérodota z dopisu, který od něj dostal. Tudíž nemohl v té chvíli od něj odeplout domů, protože tam nebyl. Ale přátelství mu nakonec opravdu vypověděl, protože se obával následného neštěstí, které ho postihne. Nicméně Schiller se už nezmiňuje, zda-li ho nějaké neštěstí skutečně postihlo.

Dle mého názoru je tato Schillerova báseň velmi zdařilá, věrně kopíruje původní předlohu a liší se jen v několika detailech. Jediné, co by se jí dalo vytknout, je to, že kdyby čtenář neznal původní mýtus o Polykratovi, možná by ze Schillerova podání byl trochu zmatený a nevěděl by, co chce svou básní přesně říci. Je možné, že sám Schiller předpokládá znalost Polykratova osudu, a proto se příliš nezabývá podrobnostmi, ale popisuje pouze hlavní myšlenky. Možná bylo jeho cílem čtenáře zlákat, aby se hlouběji zabýval tímto mýtem či vůbec celou mytologií antiky.

[19] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 354-355.
[20] http://de.wikipedia.org/wiki/Der_Ring_des_Polykrates. 25. 1. 2011, 11:23 hod.

2.2.3 Pegasus v jarmu

Další Schillerova báseň, „Pegasus v jarmu“, začíná tím, že jakýsi básník, který není jmenován, přivedl na trh k prodeji koně *Pegasa*. Jediný důvod, který ho k tomu vedl, byl ten, že potřeboval peníze, aby si mohl obstarat nějaké jídlo. Na trhu koně, který je nazýván Hippogryf, vychvaluje prodávající obchodník:

„Jak přepyšně se zpíná wzhůry!
Stawí se lid, jaký to diw!
Jen škoda královské že stwůry
Štíhlaunké tělo křídly zhyzděné,
Panské by sic byl zdobau špřeže.
Že z wzácného prý plemene,
Wšak kdož by zlétal hory, wěže?“[21]

Jeden pastýř projeví o koně zájem, ale nelíbí se mu jeho křídla, na to mu obchodník poradí, ať je sestřihne nebo sváže. Dotyčný pastýř se jmenuje Janek a nakonec koně koupí za dvacet liber a odvádí si ho domů. Na druhý den svého nového koně vytáhne na pole, ale *Pegasovi* se tahle práce nelíbí, a hned jak je zapřáhnut, vzpíná se, a chce vzlétnout. Tu Jan usoudí, že to asi nebude práce pro takového vznešeného koně, ale zítra má vézt nějaké hosty, tak se rozhodl využít ho pro tuto příležitost. Zpočátku šlo všechno dobře, pak ale kůň neodolá své přirozenosti, začne opět používat svá křídla a vzlétne až na vrchol hory. Vezoucí se hosté jsou samozřejmě k smrti vystrašeni. Janek se koně rozhodne potrestat půstem a tvrdou prací a zapřáhne ho k volovi k pluhu. Ovšem kůň takovou práci fyzicky nezvládá a zhroutí se na zem. Janek je rozčilen a nadává, že byl ošizen. Takový kůň je pro něj k ničemu, proto ho chce prodat zpátky. V tuto chvíli kolem prochází jistý veselý mladík se zlatou sponkou na čele a vyptává se Janka, co to má za koně a co s ním zamýšlí. Poté mu navrhne, ať mu ho půjčí, že mu ukáže, jaké divy dokáže takový oř, když se s ním správně zachází. Jen co tento mladík usedne na Hippogryfův hřbet, kůň se zdvihne, a hned pln síly vzlétne vzhůru.

Ve třetím verši poslední sloky Schiller použil toto vyjádření: *„A sotwa mistrůw prst naň zasáhne,“*[22] z čehož usuzuji, že oním procházejícím mladíkem, který následně s Pégasem vzlétne, je myšlen skutečný majitel a pán tohoto koně. V jedné části básně Schiller používá pro koně i označení „*Phoebůw oř*“.

[21] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 144.
[22] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 147.

Jak je známo z mytologie, Pégasos byl okřídlený kůň, který se zrodil tak, že vylétl z těla Medúsy[23] poté, co jí usekl hlavu Perseus[24]. Jeho bratrem byl Chrýsaór, obludný obr. „Uměl létat rychle jako vítr a žil na vysokých horách, zejména na Parnassu ve Fókidě a na Helikónu v Boiótii. V helikónském háji, zasvěceném Múzám[25], jednou prý zakopl a vytvořil tak pramen Hippokréné.“[26] Odtud možná pochází Schillerovo pojmenování „Hippogryf“. Označení Hippogryf se někdy užívá jako synonymum pro Pégasa. Ovšem jsou mezi těmito dvěma pojmenováními drobné rozdíly. „Hippogryf má hlavu, křídla a přední nohy jako orel a zadní část těla jako kůň […], kdežto Pégasos je okřídlený kůň.“[27]

Ale zpět k Pégasovi. Uvádí se, že „když měl žízeň, spouštěl se z oblaků k prameni Peiréné na Akrokorinthu. Tam ho také chytil hrdina Bellerofontés, aby s jeho pomocí zahubil obludu Chiméru, která žila v hluboké rokli v Lykii, přístupné jen ze vzduchu. […] Za Pégasova otce se podle některých autorů považoval stvořitel koně, bůh moře Poseidón.“[28]

Schiller si očividně k této své básni vypůjčil motiv bájného okřídleného oře Pégase i s jeho atributy, a to vše využil ve své zcela originální básní. Čili co se týká námětu a popisu oře, vše se shoduje – nebyl to ledajaký kůň, ale vznešený oř s křídly, co uměl létat. Považuji za velice zajímavý nápad s tržnicí, prodej tak vzácného zvířete na obyčejném trhu. Možná tím chtěl vyjádřit, že v jeho době je možné absolutně vše, čili i koupě bájného Pégase.

Co se týká jeho označení „*Phoebův oř*“, dle mého názoru to zprvopočátku jasně ukazuje na boha Apollóna, protože „phoebus“ je latinský ekvivalent pro řecké „foibos“, což znamená „jasný, zářivý“, sloužilo též k označení boha Apollóna. Oním mladíkem, který v básni prochází kolem pole a následně se baví s Jankem, kterému ukáže, jak se létá s takovým koněm, je snad myšlen sám Apollón – při jeho popisu uvádí, že:

„Tu jakýs hejsek cestau kráčí;
Obratný hoch to, mysli weselé,
Zlatá mu sponka na čele

[23] Medúsa byla okřídlená příšera s blýskajícíma očima, obrovskými zuby, vyplazeným jazykem, mosaznými drápy a kadeřemi z hadů. Její upřený pohled měnil lidi v kámen. Robert Graves: Řecké mýty I. Praha 1982, s. 131.
[24] Perseus byl synem Dia, nejvyššího boha, a Danaé, dcery argonského krále Akrisia. Od krále z ostrova Serifos dostal úkol, aby mu přinesl hlavu Medúsy. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 76 a 281.
[25] Původně byly tři, poté jich bylo devět, a byly to patronky umění a vědy.
[26] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 333.
[27] http://de.wikipedia.org/wiki/Hippogryph. 29. 1. 2011, 9:14 hod.
[28] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 333.

Praud wlasů dělí, cytharu

Přebírá umně w krásném rozmaru.“[29]

O Apollónovi je známo, že to byl všestranně nadaný bůh, též označován jako bůh slunce – tomu by mohl odpovídat Schillerův popis, kde uvádí, že to byl obratný hoch s veselou myslí. Rovněž je někdy vyobrazován se zlatou čelenkou ve vlasech. V neposlední řadě to byl vůdce Múz, který výborně hrál na lyru (=*cytharu*), říká se, že „když zazněla jeho píseň, ztichl i bůh války Arés.“[30] Jediné, co se neshoduje, je to, že Friedrich Schiller uvádí Pégase do souvislosti s Apollónem, protože v žádném zdroji jsem tuto spojitost neobjevila. Ovšem existoval ještě jeden bůh, který by mohl být označován jako „foibos“ z hlediska svých atributů, a to sluneční bůh Hélios, „zářivý bůh se zlatými vlasy a s korunkou z jasných paprsků. […] Každé ráno vyjížděl na zlatém voze taženém čtyřmi okřídlenými koňmi na pouť oblohou.“[31] Navíc mu byl zasvěcen kůň. A právě z těchto důvodů se přikláním spíše k názoru, že oním „*Phoebem*“ byl Hélios.

Jinak hodnotím zpracování této básně velice kladně, opět neuvedl nic, co by neodpovídalo obsahu řeckých bájí, jen Apollón je pravděpodobně součástí básnické licence, pokud jeho spojení s Pégasem neobsahuje některá málo známá verze pověsti.

2.2.4 Řečtí bohové

Tato báseň popisuje život bohů v době antiky, jejich období je chápáno jako šťastné a harmonické, a staví se do protikladu ke křesťanství, které je viděno jako období smutku, ztráty, odcizení či zármutku. Příčinou je dle Schillera to, že v antice byla typická rozmanitost, ať už se týkala božstva, přírody či lidského života, kdežto křesťanství uznává pouze jednoho a ještě k tomu abstraktního boha. Tato báseň by mohla být viděna i jako typický příklad toho, jak moc bylo antické nadšení důležité pro německou duchovědu.[32]

Zajímavé je i to, co říká sám Schiller: „Bůh, kterého kladu v básni „Řečtí bohové“ do stínu, není filozofický bůh, ani velký humánní přelud, ale je jedním z mnoha chatrných křivých představ splývajících v zrůdu. Řečtí bohové, které stavím do světla, jsou jen líbeznými atributy řecké mytologie ukotvenými ve fantazii.“[33]

[29] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 146.
[30] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 52.
[31] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 164.
[32] http://de.wikipedia.org/wiki/Die_G%C3%B6tter_Griechenlands. 25. 1. 2011, 11:22 hod.
[33] Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992, s. 107.

Tato do jisté míry filosofická báseň se skládá ze šestnácti slok, přičemž každá obsahuje osm veršů. Na začátku se vypráví o tom, jak bylo na světě krásně, když zde vládli řečtí bohové. Je zde i zmínka o *Amathusské* bohyni a její svatyni, kde se často konávaly obřady a slastné oslavy. Když Schiller ve své básni zmiňuje přírodu, rozumí se tím „božská tvorba naplněná životem v celé své hojnosti. […] Láska byla vládnoucím zákonem, člověk miloval přírodu a příroda milovala člověka, tudíž každý tak mohl vnímat ve všem stvořeném božský důkaz lásky, neboť bohové své výtvory milovali.“[34]

Dále se v básni odkazuje na to, že jakákoli příšera byla považovaná za dílo a trest bohů. Vypráví o tom, jak se bůh *Helios* prohánět oblohou, že na horách žily Oready, každý strom měl svou *Dryadu* a všechny tekoucí řeky byly pod ochranou *Najad*. Odkazuje na *Laur*, která žádala pláčem o pomoc, na Tantalovnu uvězněnou mlčky ve skále, na Filomélu, jež žalovala v háji, na úpící Sýrinx, na *Demétřiny* slzy, které ronila pro svou zmizelou dceru, a v neposlední řadě na *Cythéru*, která vyhlížela na pahorku svého milovaného druha. Báseň dále vypráví, jak nebešťané sestupovali k *Deukalionovu* plemeni, o tom, jak se *Phoebos* proměnil v pastýře, aby se mu vzdaly dcery Pyrrhy, o láskách, jež měl na svědomí Amor[35] a o tom, jak každý, jenž pocítil Amorovo kouzlo, pak holdoval v *Amathuntě*. Zmiňuje i Múzy[36] a *Gracie*[37] a to, jak byli všichni šťastní, oslavovali chrámy svých bohů, že je vzývali i hrdinové hrami na Isthmu.

„Thyrsů machy, Ewoe wesele,
Rysů jarobůjné dwé,
Zwěstují nám slasti dařitele,
Satyry prowádí skoky swé;
Maenady, jarostí wěčně nowau,
Plesy wedau wínu k oslawě,
Boha smědé líce k číším zowau,
K pirování, k zábawě.“[38]

Dále se dočítáme o tom, že lidé a s nimi i jejich *Geniové* umírali klidně, nebylo třeba žádného kostlivce s kosou, využívalo se přísných soudních vah *Orkových*, a když želel *Thrákus*, i s *Erynnami*[39] to pohnulo. Zemřelé duše našly svůj klid v élysejském háji,

[34] Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992, s. 109.
[35] Řecký bůh lásky.
[36] Bohyně umění.
[37] Grácie neboli Charitky, bohyně půvabu a krásy.
[38] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 176.
[39] Erýnie, bohyně pomsty a zlého svědomí.

kde se opět potkávají se svými milovanými, tak například *Lino* znovu zpívá, *Admét* se shledává s *Alcestinou*, „*Orest zase druha znát se učí, Philoktét swůj šíp i luk*.“[40] Člověk, který za svého života dosáhl velkých činů, následně vstupuje do nebeské říše, toho, který se pokouší oživit mrtvou, bohové tiše pozorují, a námořníkům svítí na jejich cestě dvojčata[41] z Olympu.

Nyní nastává v básni zlom. „Zlatý věk už uplynul, krásný svět, ve kterém ještě panovala obrovská harmonie mezi životem a smrtí, bohy a lidmi, přírodou a člověkem nebo člověkem a poesií, je promarněna, nenávratně pryč. […] Stopa po zlatých časech přežila nanejvýš v písních.“[42] Schiller se ptá, kde je tento nádherný svět, kam zmizel? Zbyl z něj už jen pouhý stín, malá vzpomínka ukrytá někde hodně hluboko, či pouhá pověra. Básník volá tento svět zpátky, vzývá Lunu, ale všude se ozývá jen ticho. Příroda je také sama, nemá nikoho, kdo by ji vedl. Člověk, aby se dožil druhého dne, musí tvrdě pracovat, všude je to jen samý klam. Říká, že bohové si s sebou vzali všechny krásy světa, a lidem na zemi zůstaly pouze jejich hlasy. Bohové si mezitím žijí v blahobytu na Olympu a „*co má wěčně w sláwozpěwích žíti, nechť se zničí w živote*.“[43]

Nyní se pokusím postupně rozebrat tuto nádhernou Schillerovu báseň, srovnat ji s původní antickou předlohou a vysvětlit původ postav, které v ní vystupují.

V první sloce se hovoří o *Amathusské* bohyni, čímž není myšlen nikdo jiný než bohyně lásky, krásy a smyslné touhy Afrodíta, protože Amathús byl jeden z jejích chrámů na Kypru. A oněmi obřady se slastnými oslavami nemůže být míněno nic jiného než milostné akty, neboť Afrodíta byla rovněž ochránkyní sexuálního života. Následuje odkaz na Hélia, který „*tam, oděn w světla sláwy, wůz swůj dráhau hnal nad aumračí*.“[44] Hélios byl bohem slunce, měl zlaté vlasy, ve kterých nosil korunku z paprsků. „Bydlel na východním břehu Ókeanu ve skvělém paláci, z něhož každé ráno vyjížděl na zlatém voze taženém čtyřmi okřídlenými koňmi na pouť oblohou. Zaléval zemi paprsky, které jí dávaly světlo, teplo a život, večer pak sestupoval na západě do vod Ókeanu. […] Milovali ho bohové, lidé, zvířata i rostliny. Jedině v podsvětní říši Hádově byl nevítaným hostem.“[45]

[40] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 177.
[41] Nevlastní dvojčata Kastór, syn spartského krále Tyndarea, a Polydeukés, syn nejvyššího boha Dia, jejich matka byla Léda. Po smrti se dostali na nebe jako hvězdy a svítí tak námořníkům na cestu při jejich plavbách.
[42] Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992, s. 113.
[43] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 178.
[44] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 174.
[45] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 164.

Oready byly horské nymfy, které byly velice veselé a povětšinu svého času trávily zábavami.[46] Naproti tomu Dryády byly lesní nymfy, rovněž veselé povahy, které milovaly tanec. „Žily ve stromech nebo v hájích. […] Podle starších představ byl jejich život spojen se životem jejich stromů. Když zahynul strom, […] zahynula i jeho dryáda.“[47] A Najády byly nymfy pramenů a vod. „Ochraňovaly vodu a napomáhaly plodnosti, a tak se jejich pramennou vodou kropily novomanželky.“[48]

Oslovení „*tento Laur*“, se vztahuje snad k Larům, ochráncům domů a jejich obyvatel, nebo k jejich matce, která se jmenovala Lara, nymfa a „římská bohyně mlčení a ticha.“[49]

Tantalovna, která mlčí ve skále, nás odkazuje na Tantalovu[50] dceru Niobé. Ta měla šest synů a šest dcer[51]. Jednou měla obětovat bohyni Létě, což ale odmítla, a prohlásila, že nebude obětovat někomu, kdo má mnohem méně dětí než ona. Bohyni Létó to ranilo, a proto poprosila své dvě děti, Apollóna a Artemis, aby ji pomstily. Ti pomocí svých šípů zabili všechny Nióbiny děti. Poté „Nióbe zůstala stát jako zkamenělá hrůzou a žalem uprostřed svých povražděných dcer. Tak ji také přenesl vítr do její rodné země, kde stojí zkamenělá dodnes: u Manissy, antické Magnésie nad Sipylem, na výběžku pohoří, které se turecky jmenuje Sipulidag.“[52]

Filoméla byla dcerou krále Athén, Pandíona. „Když ji thrácký král Téreus, který byl manželem její sestry Prokné, znásilnil, chtěl ji umlčet, a proto jí uřízl jazyk. Filoméla však vyšila to, co se přihodilo, na roucho.“[53]

Sýrinx, která úpí ve třtině, je nymfa, kterou pronásledoval Pán, bůh hor a stád. Jednou, když před ním prchala, skočila do řeky svého otce Ládóna, který, aby ji zachránil, ji proměnil v rákosovou třtinu.[54] Démétér ronila slzy za svou zmizelou dceru Persefonu, kterou unesl do své říše bůh podsvětí Hádés. A označením *Cythéra* se opět dostáváme

[46] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 315.
[47] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 110.
[48] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 250.
[49] Bořek Neškudla: Encyklopedie bohů a mýtů starověkého Říma a Apeninského poloostrova. Praha 2004, s. 109.
[50] Tantalos byl král lýdského města Sipylu. […] Jednou pozval nebešťany k sobě na hostinu, […] rozsekal svého syna Pelopa a jídlo z něho předložil bohům. […] Za svůj zločin zaplatil ztrátou království a krutým trestem v podsvětí. Stojí ve vodě, ale když se chce napít, voda ustoupí. Nad ním se sklánějí větve s ovocem; když si chce utrhnout, větévka se vzdálí. Nad hlavou mu visí mohutný balvan z hory Sipylu a Tantalos se stále chvěje hrůzou, že mu skála rozdrtí lebku. Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 598.
[51] Ovidius uvádí sedm synů a sedm dcer.
[52] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 293.
[53] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 115.
[54] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 403.

k Afrodítě, neboť Kythéra byl ostrov, kde měla Afrodíta jedno ze svých hlavních míst kultu.[55]

Deukalión a Pyrrha, manželé a spoluzakladatelé dnešního lidského pokolení, známí díky řecké báji o potopě, se zachránili tak, že postavili koráb, na kterém následně uprchli. Nové lidi pak zplodili házením kostí matky Země, čili kamenů, za sebe.

Phoebos, jak už jsem jednou uváděla, bylo jedno z přízvisek boha Apollóna, znamenající Zářivý. Protože v Delfách usmrtil hada Pýthóna, který pronásledoval jeho matku Létó, stihl ho trest – „ačkoli byl Pýthón nestvůra, byl božskou bytostí, a Apollón se musel z jeho zabití očistit. […] Z Diova[56] příkazu se odebral proto do Thessalie a sloužil tam osm let králi Admétovi jako prostý pastýř.“[57]

V sedmé sloce je řeč o slavnostních hrách na Isthmu, což je šíje mezi středním Řeckem a Peloponésem, a skutečně, původně to byly Poseidónovy oslavy, později se z istmických her staly jedny „ze čtyř celořeckých národních her. Konaly se zde každé dva roky atletické a múzické soutěže a závody na koních.“[58]

Co se týká spojení „*Thyrsů machy*“, tak „thyrsos byla dlouhá hůl s piniovou šiškou, často obtočená břečťanem nebo vinnou révou. Nosil ji (jako žezlo) Dionýsos[59] a bakchantky[60].“[61] S Dionýsem se pojí i Satyrové, údajně žertující a oplzlé bytosti, i horští a lesní démoni. „Byli nezbední, prohnaní, prostopášní, dotěrní a vždy veselí, zajímali se jen o víno a ženy a s tím související požitky. Pokud nepásli dobytek nebo neprohánělí nymfy, bavili se tancem a hudbou.“[62] *Maenady* neboli Mainady byly také ctitelky a průvodkyně boha Dionýsa.[63]

Když je řeč o Géniovi, myslí se tím strážný duch člověka = muže. Svého Génia měl prý každý člověk už od narození, provázel ho po celý život a dokonce s ním údajně i umíral.[64] Onou *Líbkou* je snad myšlena italská bohyně plodnosti a vegetace Libera či starobylá římská bohyně pohřbu a podsvětí Libitina.[65] Orcus byl římský bůh smrti, poté i vládce podsvětí, dalo by se říci, že byl totožný s řeckým bohem Hádem. Spojení „*Thráka*

[55] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 335.
[56] Zeus, nejvyšší řecký bůh.
[57] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 52.
[58] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 167.
[59] Rovněž nazýván Bakchos, bůh vína a vinařství.
[60] Ctitelky a průvodkyně Dionýsovy.
[61] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 378.
[62] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 389.
[63] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 257.
[64] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 144.
[65] Bořek Neškudla: Encyklopedie bohů a mýtů starověkého Říma a Apeninského poloostrova. Praha 2004, s. 115 a 116.

žel“ představuje krajinu Thrákii, která leží východně od Makedonie. Tuto zemi obývali Thrákové, indoevropský kmen proslulý výrobou zbraní a chovem koní.[66]

Élysejský háj neboli Élis byla krajina na západě Peloponéského poloostrova. Výklad spojení „*Linowo zpěw*“ je následující: „Linos byla píseň zpívaná s doprovodem loutny při vinobraní, při hostinách a při tanci. Později Řekové […] rozuměli pod tímto slovem jen zádumčivé písně smuteční. V báji se mluví o pěvci Linovi, který byl synem Apollónovým a kterého rozsápali psi, podle jiného znění byl zabit Héraklem[67], protože ho při vyučování hudbě pokáral.“[68]

Verš „*Admét padá do Alcestin ruk*“[69] nám zprostředkovává jednu známou řeckou báji. Dcera krále Pélia Alkéstis byla provdaná za krále Adméta, jehož přítel Apollón mu slíbil vysvobození ze smrti, když se někdo jiný místo něho dobrovolně obětuje. Nikdo k tomu ale nebyl ochoten, ani jeho rodiče, pouze jeho mladá manželka Alkéstis šla místo něho na smrt. Ale Héraklés ji z podsvětí poté vysvobodil.“[70]

Známá je i báj o Orestovi, synovi Agamemnona a Klytaimnéstry, který se pomstil za smrt svého otce zavražděného Klytaimnéstrou spolu s jejím milencem Aigisthem tak, že oba vrahy zabil také.

Philoktét, který se učí znát svůj šíp a luk, byl Filoktétés, vynikající lukostřelec, jehož „šípy, které dostal od Hérakla, nikdy nechybily cíle. Když mykénský král Agamemnón připravoval válku proti Tróji, vyzval ho, aby se k němu připojil. […] Cestou do Tróje ho však postihlo neštěstí. […] Uštkl ho jedovatý had a způsobil mu ránu, ze které se šířil nesnesitelný zápach. Vojáci s ním proto odmítli pokračovat v cestě, a tak ho Agamemnón na návrh ithackého krále Odyssea ponechal osudu. […] Nakonec však nouze Achajce dohnala, aby si pro něho přišli. Odysseus totiž vyzvěděl, že podle věštby nelze bez Héraklových zbraní a Filoktétovy účasti Tróju dobýt. […] Hned po příchodu do Agamemnonova tábora se vyznamenal. Vzal si na mušku původce trojské války Parida a nechybil. Šíp způsobil nezhojitelnou ránu a Paris v mukách zemřel; a Filoktétovi se v té chvíli zacelila rána. Vděčný osudu za své uzdravení smířil se s Achajci a statečně bojoval až do pádu Tróje.“[71]

[66] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 617.
[67] Héraklés neboli Hercules byl snad největší a nejznámější hrdina řeckých bájí, který proslul svou silou, odvahou, ale i rozumem.
[68] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 209.
[69] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 177.
[70] Eurípidés: Trójanky a jiné tragédie (tragédie Alkéstis). Praha 1978.
[71] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 134-135.

A na závěr ještě pár slov k Olympu. Je to hora nacházející se na hranicích Thessalie a Makedonie, tato nejmohutnější řecká hora byla pro svou výšku považována za sídlo bohů, kteří „na Olympu bydleli původně prostě; pak jim ovšem Héfaistos[72] vybudoval nádherné paláce ze zlata a bronzu. Většinu času trávili hostinami.“[73]

Opět se dle mého názoru jedná o velice zdařilé zpracování mýtů z antické mytologie do básnické formy. Velmi se mi líbí to, že Schiller dokázal obsáhnout to nejdůležitější ze starých řeckých a římských bájí do tak relativně krátké básně. Ano, je pravda, že vždycky jen naznačil ve verši, o koho či o co se jedná, ale to je na tom to nejkouzelnější. Opět je zde vidět, že předpokládá znalost původních mýtů a bájí, protože některé jeho náznaky by byly pro neznalce jen těžko dohledatelné nebo vůbec pochopitelné. A možná to je právě to, oč mu celou dobu běží. Navíc tato báseň je velice složitá, musí se číst pomalu a velice bedlivě. Schiller do těchto veršů ukryl mnoho skrytých náznaků a narážek na svou dobu, řekla bych, že zde i jistým způsobem obhajuje mnohobožství proti monoteismu. I z hlediska věrohodnosti je tato báseň naprosto dokonalá a bezchybná, není nic, co by se jí dalo vytknout.

2.2.5 Hektorovo loučení

V této básni se jedná o loučení bojovníka za Tróju, Hektora, s jeho milovanou ženou Andromachou, musí se od ní odloučit a jít bojovat. Z každého verše je cítit jejich hluboká vzájemná láska.

Tato báseň se skládá ze čtyř slok, první je zpěv Andromachy, která se ptá svého Hektora, proč tak touží jít do bitvy, má strach o jeho život („*tmámli Orku*[74] *budeš w objetí?*“[75]) a zároveň se bojí msty, kterou by mohl chystat Achilleus, který se trápí nad smrtí Patrokla. Následuje Hektorův zpěv, ve kterém říká, že pro něj nemá plakat, a pokud by náhodou padl za svou vlast, najde klid v stráni *Styxu*. Opět je na řadě zpěv Andromachy, která má starosti, že umře a s ním zahyne i celý Priamův rod a tím pádem se Hektór odebere tam, kde nesvítí už slunce, kde *Kocytus* kvílí a kde zemře jeho láska v *Lethe*, čili do podsvětí. Na to ji Hektór ve svém posledním zpěvu oponuje, že *Lethe* může všechno zničit, ale nikdy ne jeho lásku k ní.

[72] Bůh ohně a kovářství, také zbrojíř bohů.
[73] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 314.
[74] Orcus, římský bůh smrti a vládce podsvětní říše.
[75] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 189.

Tuto báseň či píseň použil Schiller i ve svém dramatu Loupežníci, zpívá ji Amalie otci svého milovaného Karla, starému Moorovi, jako vzpomínku na Karla, protože tuto píseň si spolu často zpívali za doprovodu loutny. Mne zaujala výrazná odlišnost dvou překladů, které jsem užívala. Příkladem je hned druhá sloka, čili zpěv Hektorův. První bych ráda uvedla překlad z „Loupežníků“ od Otokara Fischera:

„Ženo má, jdi pro vražedné kopí!
tanec války v náručí mne chopí,
osud Ilia je spojen s mým.
Bozi přejte spásu mému synu;
padnu-li, já padnu za otčinu;
drahá, v Elysiu zas tě uvidím.“[76]

A nyní překlad z knihy „Básně lyrické“ od Friedricha Schillera, který přeložil Jan Purkyně:

„Drahá choti, zakaž slzám téci!
Wraucně žádám se wrahy se stéci,
Pergamos se chrání rukau tau.
Za krb swatý bohůw zápasitel
Padnouc sstaupím wlasti wyprostitel,
Dolů w stráni Styxu mrákotnau.“[77]

Ano, je jasné, že tyto rozdíly jsou dané i rokem, ve kterém tyto překlady vznikaly – píseň z „Loupežníků“ v roce 1955 a píseň z „Básní lyrických“ už roku 1841. Obě tyto verze obsáhly základní myšlenku, ale ve srovnání s německým originálem je zajisté věrohodnější překlad od Jana Purkyně v díle „Básně lyrrické“.

Nyní k rozboru, srovnání a popisu postav. Hektór a Andromacha byli a jsou považováni za ideální pár, které pojila velká láska a hlavně věrnost, přesto (nebo právě proto) toho museli vytrpět nejvíce. „Hektór byl nejstarším synem trojského krále Priama a jeho manželky Hekaby. Když Paris unesl Helenu, odhadl důsledky a na svého mladšího bratra se rozhněval. Přesto však převzal odpovědnost a vedl trojské vojsko proti Řekům. Byl jediný, kdo se mohl odvážit souboje s nejmocnějším řeckým hrdinou – Achilleem, jemuž se vyrovnal silou i obratností. Nemohl ale zabránit tomu, aby Achilleus zabil krále Éetióna, otce Andromachy, a zničil jeho město, které bylo spojencem Tróje. […] Když byl Hektór v posledním roce vyzván Achilleem k boji muže proti muži, Andromacha jej

[76] Friedrich Schiller: Loupežníci. Praha 1955, s. 51.
[77] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní. Wratislawa 1841, s. 189.

úpěnlivě prosila, aby se rozzuřenému Řekovi vyhnul. […] Ale jeho válečná čest mu nedovolila, aby se schoval za bezpečné trojské hradby. Došlo k srdcervoucí scéně loučení Hektora a Andromachy, která držela v náručí jejich syna Astyanakta. Z městských hradeb pak musela Andromacha přihlížet, jak Achilleus jejího manžela honil kolem trojských hradeb, jak jej zabil a nakonec jak vláčel Hektorovu mrtvolu za vozem kolem města. Tím však ještě její utrpení neskončilo. Brzy po Hektorově smrti a krátce po smrti Achillea, kterého zabil šíp vystřelený Paridem, byla Trója dobyta; její obyvatelé, pokud ještě zůstali naživu, se stali otroky. Andromacha připadla jako kořist právě Achilleovu synu Neoptolemovi, a ještě před odjezdem z Tróje zabil Neoptolemos jejího syna Astyanakta, aby vyhladil vzpomínky na jeho otce Hektora. Jako otrokyně musela být Andromacha svému pánu Neoptolemovi po vůli; a tak mu porodila tři děti, mezi nimi i Pergama, mytickou postavu, která dala jméno později mocnému městu Pergamu.“[78]/[79]

Ze začátku zmíněný Patroklos byl nejlepší Achilleův přítel, který byl zabit v trojské válce právě Hektorem. Styx byla řeka v podsvětí a zároveň její bůh. Je uváděno, „že přísaha bohů při styžských podsvětních vodách je nejposvátnější, nezrušitelná a neodvolatelná. Bůh, který by ji porušil, by ztratil nesmrtelnost.“[80] Druhou podsvětní řekou byla Léthé. „Z této řeky zapomnění pili duchové zemřelých, když je Charón[81] převezl do Hádovy[82] podsvětní říše, aby se zbavili vzpomínek na všechno dobré i zlé na tomto světě.“[83]

Priamos nebyl nikdo menší ani větší než sám trojský král, který měl padesát synů a padesát dcer, mezi nimi například Hektora, Parida a věštkyni Kassandru.[84] Čili Priamovým rodem budou určitě jeho potomci. „Kókytos byla jedna z podsvětních řek, symbol běd a nářků; její pramen tryskal ze skály, jíž mohl dosáhnout jen orel, a zřídlo střežili navíc dva draci.“[85]

Tato krásná a zároveň velmi smutná píseň je dojemným shrnutím lásky a utrpení dvou lidí. Schiller toto téma jako obvykle zpracoval geniálně a opravdu není nic, co by se dalo vyknout, snad jen její krátkost. Naznačil a vylíčil vše, co považoval za důležité, ale nezaobíral se detaily, a to možná i prospělo výsledné podobě.

[78] Gerold Dommermuth-Gudrich; Ulrike Braunová: Nejznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004, s. 120-122.
[79] Eurípidés: Trójanky a jiné tragédie (drama Trójanky). Praha 1978.
[80] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 403.
[81] Charón byl převozník mrtvých do podsvětí.
[82] Řecký bůh podsvětí.
[83] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 250.
[84] Encyklopedie antiky. Praha 1973, s. 502.
[85] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 319.

2.2.6 Héró a Leandros

Tato ze všech mnou prozkoumaných básní je nejobsáhlejší, skládá se z celých šestadvaceti slok, přičemž každá má deset veršů. Nyní se pokusím interpretovat, o čem tato báseň je.

Začíná se popisem dvou míst, která jsou domovy či místy pobyty dvou milenců. Někde v blízkosti *Hellespontových* toků a Dardanelských boků se nachází naproti sobě dva staré hrady, které jsou ale od sebe hodně vzdálené, autor zde říká, že ač se nachází ve dvou světech, jejich lásku to nijak neodradí. Nyní se dozvídáme jména hrdinů, je to *Héro*, která je krásou přirovnávána k *Hebe,* a Leandros, statný mladík. Ovšem jejich rodiny jejich vzájemné lásce nepřejí. Dále je zmíněno, že na *Sestové* věži u *Hellespontu* přebývá jistá panna, tedy Héró, hledíc k *Abydovým* břehům, kde se nachází její milovaný. Naříká nad tím, jak je to daleko, jen samé mořské stráně, které bohužel nespojuje žádný most, a ani žádný člun zde nevesluje. Poté následuje metaforický popis oné panny:

„Z diwných Labyrinthu witi
Wede ona wěrnau nití,
Wěhlas půjčí blbému;
Jí se poddáwá zwěř diká
Žhaucího připřáhá býka,
K pluhu diamantnému;
Ano Styx[86] *dewítitoký*
Přeje její smělosti,
Zpěwec unáší swau choti
Z Pluta[87] *domu temnosti.“*[88]

Nyní přecházíme k popisu Leandra, jehož srdce je zaplaveno náruživou láskou k milé, má mužné srdce a navíc to je skvělý plavec, proto se vrhal noc co noc do *Pontu*[89] a plaval za svou milovanou, která mu pro orientaci vždy zapalovala lampu, aby mu bezpečně osvětlovala cestu. Z milenčiny náruče ho až ráno vytrhla Aurora[90] a vypudila ho zpět na

[86] Jedna z bohyní a podsvětních řek.
[87] Pluto byl římský bůh podsvětí, totožný s řeckým Hádem. […] Později se mu dostalo nového latinského jména Dis. Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 350.
[88] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl druhý. Wratislawa 1841, s. 4.
[89] Pontos byl synem bohyně země Gáie, bůh mořských hlubin. Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 496.
[90] Aurora neboli Éós byla bohyně ranních červánků. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 99.

moře. Dočítáme se, že *Hesper*[91] i Aurora se denně ukazují na nebi, blíží se zima, stromy opadají, *Ano*[92] se raduje z toho, že se dny zkracují a noci prodlužují a rovněž milenecký pár za tuto skutečnost hloupě děkuje Diovi. Tu se opět dočítáme o panně, která stojí na skále u své věže, vzhlíží k nebi a čeká, až zapadne slunce, v tuto chvíli je všude naprostý klid, moře je tiché a ani vítr nefouká v krajině.

V další sloce je řeč o *Tethidiných* delfínech, kteří se směle a radostně prohánějí mořem a kteří jsou jedinými svědky lásky Héry a Leandra, ale stejně jejich tajemství nemohou vyzradit, protože jim jejich ústa navždy uzavřela *Hekate*. Nyní následují slova Héry, která mluví k vládci moří o své lásce, protože je to právě moře, ve kterém se plaví její milý. *Héro* jej prosí o pomoc a pochopení, protože už i mořské vody zasáhl *Erosův*[93] šíp, když vládce těchto vod (čili pravděpodobně Poseidón) si vzal do svých hlubin *Helle*, která utíkala se svým bratrem na zlatém beranovi. Nyní ti dva spolu bydlí v podmořském světě, z *Helle* se stala nesmrtelná bohyně, která pomáhá nešťastným láskám, Diké přemáhá její pudy, lodě námořníků pomáhá nasměrovat k přístavu, a právě k této krásné bohyni *Helle* se modlí *Héro* a prosí ji, aby k ní dnes poslala svého milého po mořských vodách. Už se stmívá a tím pádem vynikne lépe rozhořené světlo, kterým se řídí Leandros při své plavbě za Hérou. Vypadá to, že *Helle* vyslyšela její prosby, tu ale začínají z nebe sršet blesky, a *Héro* prosí Dia o odpuštění, poněvadž má strach o svého milého, aby mu bouře na moři nějak neublížila.

„Jistě že on, smělec, wážil,
Denně co podstaupit snažil,
Neb ním wládá mocný bůh.
Při laučení sliby dáwal,
Swau se láskau zakládáwal,
Smrtí jen ten zplatí dluh.
Ach snad w tomto okamžení
S bauří zteklau zápasí,
A snad pobauřena tůně
W propast swau jej potasí.“[94]

[91] Jako Hesper je pravděpodobně myšlen Hesperos, neboli Večernice.
[92] Snad Anna, starobylá římská bohyně. O jejím původu a funkci neměli jasno už ani antičtí autoři. Víme jen tolik, že k její poctě se konaly každoročně slavnosti v háji u prvního milníku Flaminiovy silnice, jež byly spojené se značným konzumem vína. Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 46.
[93] Erós neboli Amor, bůh lásky.
[94] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl druhý. Wratislawa 1841, s. 9.

Poté volá *Héro* k *Pontu*, že ji oklamal, na první pohled se jevil jako klidný tok a pak nastala prudká bouře, která zapříčiní to, že Leandros možná nebude moci tam ani zpátky. Bouře stále narůstá na intenzitě, plamen svítící Leandrovi na cestu uhasl a vypadá to, že Leandros utone ve vlnách. Proto dále prosí *Héro* bohy, tentokrát *Aphroditu,* aby domluvila *Orkanu*[95], utišila tu bouři, za to ji jako oběť slibuje býka se zlatými rohy, ovšem prosba zůstává bez odezvy. Tak prosí *Leukotheu,* aby ona pomohla, protože jak známo už mnohokrát její zjevení zachránilo plavce na moři. V tu chvíli utichají větry, *Eos*[96] s klidem vysévá své růže, je jasné nebe, vlny utichly a moře k břehům přineslo mrtvolu. *Héro* poznává svou lásku, chvíli je zticha a pak prohlásí, že celý život byla oddanou kněžkou chrámu bohyně Lady a ráda zemře jako její oběť, což také učiní a vrhne se z věže dolů, neboť už stejně nemá pro co žít. Nyní se tady nacházejí dvě mrtvoly, které si ukojené moře odnese navždy do své říše. A takto smutně končí tragický příběh věrné lásky, které ale bohužel nebylo přáno.

„Héró byla kněžkou bohyně Afrodíty[97], jejíž tragická láska k mladému Leandrovi se stala námětem lidových pověstí, známých dnes zejména ze zpracování básníků Ovidia[98] a Músaia[99].“[100] Leandros „pocházel z Abýdu na maloasijské straně Helléspontu a zamiloval se právě do krásné Afrodítiny kněžky Héry, která žila ve věži v Sestu na evropském břehu Helléspontu. Mořská úžina oddělující dvě pevniny nebyla ovšem pro Leandra překážkou. Když Héró jeho lásku opětovala, připlouval k ní noc co noc přes nebezpečný proud a řídil se při tom světlem lampy, kterou Héró vždy po soumraku pověsila na věž. Osud však určil jejich lásce tragický konec. Za jedné bouřlivé noci zhasil vítr lampu, takže Leandros ztratil směr a utonul. Vlny vyhodily jeho tělo na břeh právě pod věž jeho milenky. Jakmile ho tam za úsvitu spatřila, vrhla se ze žalu nad jeho smrtí za ním. Na loži z ostrých skal našli je pak lidé: věrně při sobě i v smrti a spojeni až za smrt.

Příběh o Leandrovi a Héře je výtvorem řecké lidové fantazie, která opředla pověstmi osamělou věž na břehu Helléspontu, dnešních Dardanel. Takzvaná Leandrova věž na bosporském ostrůvku v Cařihradě nese své jméno neoprávněně. Trosky Sestu a

[95] Může to být Orcus, bůh smrti, později vládce podsvětní říše i název pro podsvětí samo. Za jeho vladaře se též uvádí bůh Dis nebo Dis Pater (řecký Hádés) a jeho choť Proserpina (u Řeků Persefona). Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 434. V úvahu přichází i orkán jako vítr, bouře.

[96] Již zmiňovaná Éós, latinsky Aurora, bohyně ranních červánků. Na úsvitě tato jasná růžová bohyně povstává a otevírá růžovými prsty stříbrnou bránu svého bratra boha Slunce. Se svými bílými nebo růžovými koňmi před ním neustále ujíždí, přináší bohům i lidem denní světlo a růžovým náručím zahání temnou noc. Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 96.

[97] Afrodíta byla bohyně krásy a lásky, byla považována za jednu z nejkrásnějších bohyň.

[98] Publius Ovidius Naso, významný básník z Augustovy doby: „Listy heroin“.

[99] Músaios, řecký básník žijící a tvořící v pozdní císařské době: epyllion „Héró a Leandros“.

[100] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 180.

Abýdu jsou přesně identifikovány a nemálo plavců si tam možnost Leandrových návštěv u Héry ověřilo.“[101] Například „velký ctitel antiky, anglický básník lord Byron, se o pověsti zmiňuje v epose „Nevěsta z Abýdu“ a sám si ověřil realitu Leandrova plaveckého výkonu 3. května 1810: za silného větru přeplaval úžinu za 1 hodinu a 10 minut.“[102] Ale to jen pro zajímavost.

Nyní zpět k Schillerovi, ráda bych ještě vysvětlila pár pojmů a názvů uváděných právě Friedrichem Schillerem v jeho baladě. Héró je zde přirovnávána svou krásou k bohyni Hébé, což byla „bohyně věčného mládí, dcera nejvyššího boha Dia a bohyně Héry. Při hostinách bohů nalévala nektar, nápoj věčné mladosti, a podávala ambrosii[103]. Hrdina Héraklés si ji po svém přijetí mezi bohy na Olymp vyvolil za svou ženu, Hébé mu pak zrodila syna Alexiara a Anikéta.“[104]

Ze začátku balady je zmiňován i labyrint, což byla „jedna z bájných staveb na Krétě. Vystavěl ho umělec Daidalos, když uprchl na Krétu, aby nebyl dopaden a potrestán za vraždu svého synovce Talóa; bludiště vystavěl na rozkaz krétského krále Mínóa, jemuž jeho žena Pásifaé porodila po styku s býkem Mínótaura. Příšera Mínótauros požíral v labyrintu své oběti. Labyrint byl stavěn tak důmyslně, že nikdo z něho nemohl nalézt zpáteční cestu a zahynul.“[105] Výjimku tvořil hrdina Théseus, který měl zabít obludu Mínótaura a kterému pomohla „dcera krétského krále Mínóa Ariadna. Dala mu klubko nití, které Théseus upevnil na začátku Labyrintu, po niti se zas vrátil a vyvázl životem. Ariadna prchla s Théseem, ten ji však zradil, vysadil ji spící na ostrově Naxu a opustil ji.“[106] Pravděpodobně zde Schiller uvedl tuto příhodu jako srovnání toho, že žena pomáhá svému milému, aby nalezl cestu zpátky či k ní a nepřišel při tom o svůj život, u Ariadny oním pomocným nástrojem bylo klubko nití, u Héry světlo lampy.

Thetis byla mořskou nymfou. „Byla krásná, dobromyslná a vlídná. […] Zatoužil po ní bůh moře Poseidón a současně s ním i nejvyšší bůh Zeus. Ke sporu mezi nimi nedošlo, neboť v kritické chvíli se dozvěděli věštbu, že její syn převýší otce. Zeus ji proto přinutil, aby se provdala za smrtelného člověka […] Pélea. […] Porodila mu syna Achillea, ale krátce po tom se s ním rozešla“[107] a vrátila se zpátky do moře. A Hekaté, jež navždy zavřela ústa delfínům, aby nemohli vyzradit lásku Héry a Leandra, byla „mocná čarodějka,

[101] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 248.
[102] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 394.
[103] Jídlo bohů, díky kterému byli bohové věčně mladí, nesmrtelní a krásní.
[104] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 243.
[105] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 336.
[106] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 67.
[107] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 421.

která vládla vší mocí na zemi i na moři, i tajemné síly přírody jsou jí k službám. Ona řídí lidské osudy, je dárkyní štěstí a zdaru, odvrací neštěstí, chrání plavbu i lov, dává úspěchy mladým. Pro svou všestrannou moc byla nazývána Dalekovládná.“[108]

Dále v modlitbě Héry Schiller zmiňuje osud Hellé, „dcery orchomenského krále Athamanta a jeho první zapuzené manželky božské Nefely; zahynula, když ji v oblacích odnášel beran se zlatým rounem přes moře s jejím bratrem Frixem do Kolchidy, aby byla uchráněna před nenávistí nevlastní matky Íny. Na její památku bylo moře, v němž utonula, nazváno Helléspontos (moře Hellino).“[109] Nikde jsem nenašla zmínku, že by do moře spadla proto, že po ní zatoužil mořský bůh a že by se následně stala jeho podmořskou chotí, která poté pomáhala všem nešťastně zamilovaným.

V souvislosti s Hellé je v této Schillerově baladě zmíněna i Diké, patřící mezi Hóry, což byly „bohyně řádu v přírodě a také pravidelně se střídajícího počasí.“[110] Diké byla „dcera nejvyššího boha Dia a bohyně Themidy; bohyně spravedlnosti. Když Zeus vykonával svou funkci nejvyššího soudce, stála vždy po jeho boku, a to spolu se svou matkou Themidou, která byla bohyní zákonného pořádku. […] Obě tyto bohyně byly ochránkyněmi práva: Diké zpravidla práva ve smyslu spravedlnosti, Themis ve smyslu zákonnosti.“[111]

Můžeme se rovněž dočíst o jedné z dalších modliteb prosících o záchranu Leandra, tentokrát směřovaných na Leukotheu, „mořskou bohyni, ve kterou byla proměněna manželka orchomenského krále Athamanta.“[112] „Leukotheá znamená klidnou mořskou hladinu, která nastává po bouři. Homér vypravuje, že Leukotheá zachránila Odyssea zmítaného vlnobitím a již tonoucího tím, že mu hodila svůj závoj. Je o ní známo, že přichází na pomoc plavcům a trosečníkům, zvláště tonoucím.“[113]

V závěru Héró promlouvá o tom, že veškeré štěstí už má za sebou, čili už nemá pro co žít, že celý svůj život oddala své bohyni (tou je snad myšlena Afrodíta) a nyní ráda zemře jako její oběť, ovšem Schiller pro ni užije pojmenování Lada, a tak se někdy říkalo matce Apollóna, Létě. „Lada znamená „žena“, byla to tedy bohyně mateřství z doby matriarchátu.“[114] Nicméně až na pár nesrovnalostí, které jsem již popsala výše, je tato Schillerova balada o lásce Héry a Leandra opět velmi zdařilá, dle mého názoru

[108] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 98.
[109] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 247.
[110] Tůma Cimrhanzl: Antický mythologie. Praha 1999, s.103.
[111] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 101.
[112] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 251.
[113] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 179.
[114] Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 31.

pravděpodobně vychází z předlohy již zmíněného básníka Músaia. Každopádně já velice oceňuji Schillerovo básnické nadání, srozumitelnost vyjadřování a vůbec to, že když si do svých básní zvolí jakýkoliv motiv z antické mytologie, vždy se drží dochovaných faktů či mýtů a nevytváří nic, co by nebylo hodno jeho tvorby a pověsti vynikajícího lyrika své doby.

2.2.7 Čtyři věky světa

Další z Schillerových básní začíná tím, že v síni nebes, tedy velice pravděpodobně na Olympu, se koná nějaká oslava, protože se tam pije víno, tu se tam najednou objeví nějaký pěvec, který má ale očividně svolení tam být, všichni z toho mají radost, protože bez zpěvu by pro ně život nebyl veselý, i za podmínky, že by se živili nektarem.

Nyní se dozvídáme něco o onom pěvci, který dostal povolení od některého z bohů, pochází ze světa pozemšťanů, i když se uvádí, že na počátku byl součástí rady bohů. Nyní se ale plně věnuje zpěvu, hned ve třetí sloce je řeč i o *Muse*, která z obyčejného pozemského domu zbudovala chrám a dovolila tam pěvci přebývat.

V další sloce je psáno o vtipném Diovu synovi, který jezdí na prostém povozu a bývá spatřen při tvoření moře, země i hvězd. A i o tomto zpívá onen pěvec.

Dále se dozvídáme, že ze světa do božské říše přišel, když svět i lidstvo bylo ještě velmi mladé, jakožto veselý poutník se s každým rád bavil, prožil čtyři lidská pokolení a nyní se nachází v pátém. Předtím kraloval *Saturn*, v té době bylo vše pořád stejné, nic se neměnilo, všichni měli záruku jistoty, v této době se naučili pastýři svému řemeslu, žili skromným životem a neměli žádné starosti. Rovněž země na tom byla velice dobře a hojně plodila. Pak ale nastalo období práce, bojů mezi lidmi i vladaři, období nadvlád silných nad slabými, dokonce se i válčilo, například na Skamandrově poli, ale jediné pozitivní, co zůstalo, byla krása jakožto bohyně světa. Na to samozřejmě z válek vzešel vítěz, *Musy* pěly své písně a božský věk byl u konce. Bohům byly ničeny jejich chrámy, a právě v tu chvíli se měl jedné panně narodit syn, který měl bohy spasit. Už nebylo více slasti a člověk se začal obracet do své mysli a na světě nastalo období smutku. Ale *Musy* si v té době postavily tajně oltář, který měl spasit mravy, a onen pěvec začal opět zpívat o kráse a věrné lásce. A posední sloka je krásnou oslavou jejich činnosti:

„Pročež ladný ženštin i zpěwců rod
Něžné ať pauto opásá,
Oni wěnec nám pletau o zawod,

Jejž zdobí prawda i krása.
Zpěvem i láskau w krásném spojení
Věčné se žití nese omlazení.“[115]

Tato báseň začíná popisem oslavy bohů na jejich hoře Olymp. Bohům žijícím právě na této hoře se říkalo Olympané, a bylo jich dvanáct. „Nejvyšším z nich byl „vládce bohů a lidí“ Zeus; dalšími členy tohoto dvanáctera byli jeho sourozenci Poseidón[116], Hádés[117], Héra[118], Hestia[119], Démétér[120] a jeho potomci Athéna[121], Apollón[122], Artemis[123], Héfaistos[124], Hermés[125] a Arés[126]. Jak vidíme, chybějí tu takoví významní bohové jako například Dionýsos[127] nebo Afrodíta[128]. Podle převládajícího výkladu bylo tomu tak proto, že tito bohové tam nesídlili od počátku, ale byli na Olymp teprve dovedeni a přijati. Na Olympu bydleli původně prostě; pak jim ovšem Héfaistos vybudoval nádherné paláce ze zlata a bronzu. Většinu času trávili hostinami.“[129] Živili se nektarem a ambrosií, obojí jim přinášelo věčné mládí a nesmrtelnost, a snad i radost.

Často jsou zde zmiňovány Múzy, proto bych se jim ráda chvíli věnovala. „Jsou to dcery boha Dia a Mnémosyny. Byly věrnými průvodkyněmi boha Apollóna, svého pána, který je proto nazýván Múságetés. […] Múzy měly své sídlo na hoře Pindu a Parnassu, ale i v údolí Tempé a na hoře Helikónu. Měly v oblibě pramen v Kastalii, blízko Delf, a pramen Hippokréné, který vytryskl ze země pod kopytem Pégasa, okřídleného oře Bellerofontova. Múzy působily vždy blahodárně, přinášely ve zpěvu a tanci světu harmonii, pomáhaly najít klid a domov novým osadníkům. Jejich ušlechtilost vyjadřuje jim zasvěcený vavřín, včela a cikáda, symbol věčného zpěvu. Múzy vystupovaly většinou ve sboru. Měly však svou moc rozdělenou a chránily všechna umění. Kleió bděla nad historií, Melpomené nad tragédií, Thaleia nad komedií, Euterpé pečovala o hudbu, Terpsichoré o tance, Erató o milostnou poezii, Kalliopé o epos, Úrania o vědy, především astronomii, a

[115] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl druhý. Wratislawa 1841, s. 25.
[116] Bůh moře a vod.
[117] Vládce podsvětní říše.
[118] Diova manželka, ochránkyně manželství.
[119] Bohyně domácího krbu.
[120] Bohyně země a zemské hlubiny, bohyně rolnictví.
[121] Bohyně moudrosti, válek, ochránkyně ženské práce, řemesel a umění.
[122] Bůh světla a slunce, ochránce života a pořádku, bůh věšteb.
[123] Bohyně lovu, měsíce a panenství, sestra Apollóna.
[124] Bůh ohně a kovářství.
[125] Posel bohů, průvodce mrtvých do podsvětí, bůh obchodníků, řečníků, vynálezců, poutníků a cestovatelů, atletů, podvodníků a zlodějů.
[126] Bůh války a boje.
[127] Bůh vína, přírody.
[128] Bohyně lásky a krásy.
[129] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1999, s. 313-314.

konečně Polyhymnia chránila hymnické básnictví. Jejich poslání bylo ještě zdůrazněno v jejich synech. Syn Úranie se jmenoval Linos, slavný pěvec, kterého zabil vlastní otec, bůh Apollón, neboť žárlil na jeho umění. Syn Terpsichory byl Hymenaios, po němž byly nazvány zpěvy svatební. Ani syn Kalliopin a boha Apollóna Ialemos, známý pěvec truchlivých zpěvů, se nedožil dlouhého věku. Homér považoval Múzy především za bohyně zpěvu, jež sídlily na Olympu, a jejich zpěv byl určen bohům.“[130]

Schiller píše, že v době, kdy se všichni měli dobře, vládl *Saturn*, který naučil pastýře jejich umění. „Saturnus byl starý římský bůh setby a rolnictví. […] U Římanů se těšil od nejstarších dob velké vážnosti a úctě. […] Považovali ho za zakladatele nového společenského řádu na světě. Naučil prý lidi, kteří byli původně kočovníky, obdělávat půdu a pěstovat obilí, sázet ovocné stromy a vinnou révu, budovat společná sídla a kromě jiného zejména řídit se zákony, které jim sám dal. […] Dobu jeho vlády velebili Římané jako „zlatý věk lidstva“.“[131] A po jeho době panování nastalo období válek, bojovalo se dle Schillera třeba i na Skamandrově poli. „Skamandros byl bůh největší řeky v Tróadě, bohy nazývaný Xanthos. S nymfou Ídaiou měl syna Teukra, prvního krále v Tróadě, od kterého odvozovali svůj původ Trójané. Své potomky vždy chránil a za války s Achajci jim pomáhal. Snažil se zahubit i největšího achajského hrdinu Achillea a byl by ho ve své rozvodněné řece utopil, kdyby mu v tom nezbránil bůh ohně Héfaistos.“[132] Z výše popsaného usuzuji, že Skamandrovým polem je myšlena Trója a oněmi boji známá trojská válka.

Téměř v celé básni vystupuje pěvec, který byl později přijat mezi bohy, a otázka zní, o koho se vlastně jedná. V úvahu přicházejí známi pěvci, synové Múz, nejznámější jsou Hymén, Linos a Orfeus. A protože z těchto jmenovaných jako jediný vstoupil do božské říše Hymén, usuzuji, že by to mohl být právě on. Hymén neboli Hymenaios byl „bohem sňatku a ochránce manželství. Kdo byli jeho rodiče, se přesně neví; podle jedné verze byl synem boha Apollóna a některé z Múz (Kalliopy, Úranie nebo Terpsichory), podle jiné byl jeho otcem bůh Dionýsos a matkou bohyně Afrodíta. […] O Hyménovi se zachovala pověst, že původně nebyl bohem, nýbrž chudým athénským mladíkem, který se zamiloval do krásné a bohaté dívky. Když mu její rodiče bránili, aby se s ní setkával, převlékl se za ženu a doprovázel ji k slavnosti na počest bohyně Démétry. U Eleusíny přepadli však průvod piráti a unesli všechny dívky i s Hyménem na daleký ostrov. Tam

[130] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 395.
[131] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1999, s. 388.
[132] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1999, s. 400.

[…] se pak do němoty zpili. Hymén využil příležitosti, zmocnil se meče a piráty pobil. Poté se vrátil do Athén a prohlásil, že přivede všechny uloupené dívky, dostane-li tu svou za manželku. Na nátlak veřejnosti mu to její rodiče slíbili, a když splnil svůj slib, splnili jej rovněž. Byl pak tak šťastný a žil v tak šťastném manželství, že se o tom pělo na všech svatbách. Nakonec ho přijala bohyně Afrodíta i s jeho manželkou do své družiny a vymohla si od Dia, že ho povýšil na boha.“[133]

Samozřejmě přichází v úvahu i možnost, že onen pěvec nemá představovat nikoho konkrétního, ale to není příliš pravděpodobné.

Tato Schillerova báseň patří dle mého názoru k jedněm z těch složitějších, čtenář musí dávat bedlivý pozor a sledovat dějovou linii, aby mu nic neuniklo. Navíc je celá báseň napsaná jen v náznacích, takže člověk může dospět k mylné představě. Po několikerém přečtení si stále nejsem výkladem některých pasáží jistá, což mohlo být i autorovým záměrem. Ovšem z hlediska lyrického zpracování je tato báseň opět velmi dobře zpracovaná, výborně se čte a i když Schiller užívá jen náznaků, stále se drží dochovaných faktů a mýtů z antiky, které umně zpracoval právě do tohoto provedení.

2.2.8 Slavnost vítězství

Tato ze třinácti slok skládající se báseň čerpá námět pravděpodobně z Homérovy Iliady, ve které se píše o slavné trojské válce. Začíná popisem pádu Tróje, hradby Priamů[134] jsou pokořeny, Řekové se stali vítězi, ukradli, co se dalo, a i s kořistí se vydali na *Hellespontské*[135] moře, aby se doplavili šťastně domů do své vlasti. Zotročili si i trojské ženy, které jsou z toho všeho, co se událo, smutné a zdrcené, a vzali si je s sebou.

Kalchas provolává slávu bohům a přináší jim oběti, modlí se k Palladě[136] i k Neptunovi[137], vládci moří, dále i k Diovi[138], který hrozí *Aegídau*. Řecký vůdce, syn *Atrea*[139], nemá radost z toho, že spousta bojovníků, kteří s ním bojovali na Skamandrově poli[140], už se nikdy nevrátí domů, protože umřeli v boji nebo na cestě do vlasti. A i ti, kdo

[133] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1999, s. 189.
[134] Poslední trojský král, čili Priamové s největší pravděpodobností Trójané.
[135] Starověký název Dardanel, mořské úžiny mezi Egejským a Marmarským mořem. Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005, s. 137.
[136] Jméno řecké bohyně moudrosti a spravedlnosti, Athény.
[137] Římský bůh moře, řecký Poseidón.
[138] Zeus, nejvyšší z bohů.
[139] Myšlen syn Agamemnón.
[140] Čili v Tróji, neboť Skamandros byl bůh největší řeky v Tróadě, který měl syna Teukra, prvního krále v Tróadě, od kterého odvozovali svůj původ Trójané. Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 400.

přežili, se ještě nemusí navrátit do rodné vlasti, protože i tam je ještě může čekat smrt zradou, jak hlásá *Ulisův*[141] výrok. Šťastný je ten, kdo se vrátí domů a po celou dobu na něj čeká věrná manželka, horší to má ten, který si našel ženu nevěrnou.

Dále je řeč o Atrídovi, který se raduje z nové ženy, ale je zde obava ze msty, protože *Kronídos*[142] soudí spravedlivě a Zeus pomstí právo rodinné a hostinné. Zmiňováni jsou i zesnulý *Patroklus*[143] a *Thersítes*. Rovněž se pěje o tom, že má být rád ten, na koho padl dobrý osud, a radovat se z toho.

Nyní se dočítáme o tom, že ten nejlepší ze všech se stal ovšem obětí a padl, ale Řekové na něj nezapomenou a vždy ho budou oslavovat, třeba ve svých hrách. Je oslavován mír, ale vlastní vinou zahynul *Ajax*. Schiller nevynechal ani Neoptolema, který je synem slavného otce, kterého ctí a jehož sláva bude věčně opěvována v písních.

Smutek se ovšem nedrží za padlého Hektora[144], *Tydeův* syn umřel v zápase. Tu *Nestor*, který již prožil tři lidské věky, se slzami v očích šel k *Hekubě* a dal jí vypít pohár, díky kterému zapomene na své trápení, je to označeno jako kouzlo *Bacchova*[145] daru. Dokonce i *Niobe*[146] našla útěchu, když okusila klasů plod, čili nejspíše víno, říká se, že „*bol se musí w Lethe*[147] *krýti*“[148].

Závěrečná slova patří dle mého názoru trojské věštkyni Kassandře, která od začátku věděla, jak vše dopadne, ale nikdo jí to bohužel nevěřil:

„Natchnuta pak bohem jsauci,
Věštkyně se wztýčila,
S lodě wýše plamen žhaucí,
Wlasti w kauři zpatřila.
Kauřem wše pozemské hyne,
Jako dým se rozwane,
Zemské též, co sláwau shyne,
Božstwí jenom zůstane.
Péče za lodí se wije,
Mimo jezdce pádí w cwal,

[141] Ulixes je latinské jméno řeckého hrdiny Odyssea.
[142] Kronion, syn Kronův, časté přízvisko Dia.
[143] Patroklés, přítel Achillea, byl zabit v trojské válce Hektorem.
[144] Velitel Achajců před Trójou, manžel Andromachy.
[145] Bakchos, jméno boha vína Dionýsa.
[146] Niobé měla sedm dcer a sedm synů, vysmívala se bohyni Létě, že má jen dvě děti. Jako pomstu zabily Létiny děti Apollón a Artemis všechny Niobiny děti.
[147] Řeka v podsvětí.
[148] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl druhý. Wratislawa 1841, s. 185.

Zýtra snad již nelze dál,

Pročež nechať dnes se žije!“[149]

Báji o trojské válce zná pravděpodobně každý z nás, přesto zde ale uvedu její krátké shrnutí. Příčinou trojské války, která pak následně trvala deset let, byl spor tří bohyň, a to Afrodíty, Athény a Héry, o tom, která z nich je nejkrásnější, a tento spor měl rozhodnout Paris, syn vládce Tróje Priama. Paris se rozhodl pro Afrodítu, která mu za odměnu slíbila tu nejhezčí ženu na světě, Helenu, manželku spartského krále Menelána. Spolu poté utekli do Tróje. A jak to bývá, tento skutek se neobešel bez pomsty. Meneláos shromáždil nejstatečnější řecké muže a vydal se na výpravu do Tróje vybojovat svou ženu zpět. Mezi jeho bojovníky patřil i Achilleus, „syn Pélea a Thetidy. Tento rek byl zranitelný jen na patě, za niž jej matka držela, když ho po narození ponořila do proudu Stygu[150].“[151] Válčilo se deset let, přičemž mezitím bylo zabito mnoho lidí a hrdinů. A onoho desátého roku války vymysleli Řekové lest, a tím dobyli Tróju. „Postavili ohromného dřevěného koně, uvnitř dutého. Dovnitř se schovali Odysseus[152] a jiní odvážní hrdinové. Koně nechali na bojišti, sami pak odešli ke svým lodím, odpluli a schovali se na blízkém ostrově Tenedu. Trójané vyšli radostně z bran svého města, prohlíželi si zvědavě opuštěný řecký tábor, a také koně, protože nevěděli, proč tam zůstal. V domnění, že je to boží dar, ho dopravili do města. […] Ale kůň byl tak velký, že neprošel žádnou branou. Zbořili tedy část hradeb, a pak ho vtáhli dovnitř. Z radosti nad osvobozením města a ukončením války se Trójané oddali radovánkám. V noci, když vše spalo tvrdým spánkem, se Řekové vrátili, uschovaní řečtí hrdinové vylezli z koně, otevřeli jim brány, Řekové povraždili stráže, město zapálili – a Trója byla dobyta. Obyvatelé byli pobiti nebo zavlečeni do otroctví, město zničeno. Jen Aeneas[153] s několika Trójany ušli smrti útěkem do Itálie. Řečtí válečníci se po dobytí Tróje ubírali domů. Všem ale nebylo dopřáno spatřit řeckou zem. Někteří zahynuli na cestě, […] jiní dlouho bloudili, než se dostali do své vlasti.“[154] A málokdo se vrátil domů bez úrazu.

Když hovoříme o trojské válce, je třeba zmínit i některé věštce předpovídající průběh této dlouholeté bitvy, a právě takovými byli třeba Kalchás či Kassandra. A proč byli věštci ve své době vlastně tak důležití? „Protože v mytických dobách zasahovali bohové přímo do bojů, oznamovali svou vůli hromy, blesky a jinými přírodními úkazy,

[149] Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl druhý. Wratislawa 1841, s. 185.
[150] Řeka v podsvětí.
[151] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 281.
[152] Ithacký král.
[153] Zakladatel Říma.
[154] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 292-295.

sesílali sny a podobně. Tato znamení bylo třeba správně vysvětlit. A nejen vysvětlit, ale navrhnout opatření, jak se zachovat. Věštění se proto považovalo za vědu a umění prvořadého významu a věštcův hlas měl ve válečné radě i na vojenském sněmu vždy velkou váhu.“[155] A rovněž v souvislosti s trojskou válkou bylo věštecké umění velice důležité a ceněné, a to platí i o Kalchantovi. „Když se například před odplutím do Tróje shromáždila achajská vojska v Aulidě, aby přinesla oběť bohům, vylezl zpod oltáře had, doplazil se na vrchol vysokého platanu, sežral tam osm ptáčat a samičku a pak se proměnil v kámen. Kalchás to vysvětlil takto: devět sežraných ptáků znamená devět let, která stráví vojsko před Trójou, a v desátém ji dobude, takže z ní zbude jen kámen na kameni. Jak se ukázalo, byla tato předpověď správná.“[156] Dalším věštcem souvisejícím s Trójou byla Kassandra, dcera trojského krále Priama a jeho ženy Hekaby, jejíž předpovědi byly rovněž správné, ale jí na rozdíl od Kalchanta bohužel nikdo nedůvěřoval. A to proto, že Kassandra „přislíbila svou lásku bohu Apollónovi[157], dá-li jí věštného ducha. Apollón jí vyhověl, avšak Kassandra odmítla splnit svůj slib. Rozzuřený bůh ji potrestal tím, že nikdo nikdy jejím věštbám nevěřil. Proto Kassandra marně zvěstovala zkázu Tróje a smrt svých rodičů, každý se jí vysmíval. I poslední výstrahu o úskoku s trojským koněm nikdo nebral vážně. Když pak již Trója hořela, hledala Kassandra azyl v chrámě bohyně Pallas Athény[158]. Syn Oileův[159] však nedbal božských zákonů a Kassandru zneuctil. Pallas Athéna ho ztrestala za znesvěcení svého chrámu smrtí ve vlnách moře. Kassandru si přivezl domů jako otrokyni král Agamemnón[160], ale tam zahynula i s ním.“[161]

Nyní bych ještě ráda interpretovala osoby a pojmy zmíněné v této Schillerově básni. Začnu *Aegídau*, kterou hrozí Zeus. „Aigida, také égida, byla původně zastrašující zbraň Diova v podobě bouře s hromy a blesky, ale též Diův štít. Aigida, kterou Diovi zhotovil Héfaistos[162], se již podobala koženému pancíři, který kryl jen prsa a ramena, s třásněmi v podobě hadů a uprostřed s hlavou Medúsy[163]. Tuto aigidu Zeus půjčoval též Apollónovi nebo Athéně. Athéna jako bojovnice v plné zbroji je s ní vždy zpodobena. […]

[155] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 218.
[156] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 218-219.
[157] Bůh slunce a světla, věšteckého umění.
[158] Bohyně moudrosti, spravedlnosti a umění.
[159] Lokridský král, jeho syny byli hrdinové trojské války, Aiás a Medón.
[160] Mykénský král, velitel achajských vojsk v trojské válce.
[161] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 309.
[162] Bůh ohně a kovářství.
[163] Jediná smrtelná Gorgona, které uťal hlavu hrdina Perseus s pomocí bohyně Pallas Athény. Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 378.

Účelem hlavy Medúsiny na aigidě Diově nebo Athénině nebylo zabíjet, nýbrž jen zastrašovat.“[164]

Atrídes, čili Átreus, byl „syn Pelopa a Hippodameie, vnuk Tantala, bratr Thyesta a Chrysippa, kterého ve spolku s Thyestem zabil, otec Agamemnona a Meneláa. Vyhnáni pro bratrovraždu, odcházejí Átreus a Thyestés do Argu. Tam se znepřátelí – když totiž Átreus přislíbí bohyni Artemis[165] obětovat ze svého stáda nejkrásnější ovečku, narodí se zlaté jehňátko. Átreus začne svého slibu litovat, ovečku zabije a ukryje ji v truhle. Ta se dostane přes Átreovu ženu Aeropu do rukou jejího milence Thyesta. Když orákulum doporučí občanům Mykén, aby si za krále vybrali Pelopova syna, navrhne Thyestés, aby byl z obou bratrů zvolen ten, který se může prokázat zlatým jehňátkem. Átreus s návrhem souhlasí. Tu otevře Thyestés svou truhlu, ukáže ovečku a stane se králem. Zeus však, pln hněvu nad podvodem, pošle k Átreovi svého syna Herma[166] a radí mu, že by měl přimět Thyesta, aby byl ochoten vzdát se vlády v jeho prospěch, když slunce vyjde na západě. Thyestés s tím souhlasí – a sluneční bůh to nečekaně učiní. Nyní nastoupí na trůn Átreus a vyžene svého bratra. Teprve pak se doví o nevěře své ženy a rozhodne se Thyesta krutě potrestat. Pozve ho na svůj hrad, údajně, aby se s ním usmířil, a zabije jeho tři syny. […] Jejich maso pak předloží bratrovi při hostině.“[167]

Thersítés byl „achajský voják před Trójou, známý svou drzostí, žvanivostí a zbabělostí. […] Z trojské války se Thersítés nevrátil; nezahynul však v boji. Zabil ho Achilleus z trestu za to, že zhanobil mrtvolu královny Amazonek Penthesileie, která přišla na pomoc Trójanům a hrdinsky padla v boji s Achilleem.“[168]

Nebo Aiás, hrdina, který se „vyznamenal v bojích před Trójou a jedině Achilleus vynikal nad něj. Po smrti Achilleově zavinil Odysseus[169], že Aiantovi nebyla přiznána Achilleova zbraň, kterou měl jako největší řecký hrdina dostat; Aiás nad tím žalem zešílel a sám se usmrtil.“[170]

Neoptolemos, nazýván „horší syn lepšího otce“, byl „synem hrdiny Achillea a jeho milenky Déidameie. […] Po smrti svého otce zaujal jeho místo. […] V „trojském koni“ se dostal s vybranými bojovníky za hradby obléhaného města a vedl oddíl, který dobyl královský hrad. Bez lítosti zabil starého trojského krále Priama přímo před očima jeho

[164] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 22.
[165] Bohyně lovu, zvěře, přírody a měsíce.
[166] Posel bohů a průvodce mrtvých do podsvětí.
[167] Gerhard Fink: Kdo je kdo v antické mytologii. Frýdek-Místek 2004, s. 62-63.
[168] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 415.
[169] Ithacký král.
[170] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 22.

manželky a dětí, povraždil všechny jeho potomky a zmocnil se Andromachy, manželky vrchního velitele trojských vojsk Hektora, který zahynul v souboji s Achilleem. Z trojské války se Neoptolemos šťastně vrátil a usadil se ve Fthíi, kde zdědil vládu po svém dědovi Péleovi. Oženil se s dcerou spartského krále Menelána Hermionou, která byla již dříve zasnoubena s Orestem, synem vrchního velitele achajských vojsk před Trójou Agamemnona. Nakládal prý s ní špatně a Orestés ho pak podle pozdějších pověstí zabil.“[171]

Zmiňovaný Týdeův[172] syn, Diomédés, byl králem v Argu. „Známe ho především z trojské války, kde byl jedním z nejstatečnějších, nejsilnějších a nejúspěšnějších achajských bojovníků. Nikdy neklesl na mysli a neustoupil v boji, nebál se věšteb ani bohů, byl vždy neochvějně přesvědčen o vítězném skončení války.“[173] U tohoto Dioméda jsem v žádném ze zdrojů nenašla zmínku o tom, že by byl usmrcen v nějakém boji. Ale existoval ještě jeden Diomédés, „král Bistonů v Thrákii, patřili mu koně, kteří se živili lidským masem. Odvedl mu je z příkazu mykénského krále Eurysthea hrdina Héraklés a při pokusu dostat je nazpět v souboji s Héraklem padl.“[174] Možná zde Schiller poukázal svým veršem na oba muže, stejné jménem, ale velmi rozdílné povahou a činy, kterými se zapsali do historie mýtu.

Další osoba, Nestór, byl „pylský král, nejstarší a nejmoudřejší rádce Řeků před Trójou. Jeho rady přijímal i hrdý Agamemnón[175]. […] Měl jedenáct bratrů, které zahubil hrdina Héraklés. V době trojské války byl již velmi stár, začínal třetí lidský věk.“[176]

A poslední, o kom bych se ráda zmínila, je Hekaba, žena trojského krále Priama. Prožila krutý život. „Přežila všechny své syny, kteří přišli o život za trojské války, a před očima jí zabil Achilleův syn Neoptolemos manžela. Po pádu Tróje připadla jako kořist ithackému králi Odysseovi, ale brzy zemřela.“[177]

Jak je vidět, Schiller měl opět velice podrobně nastudované mýty spojené s Trójou, ze kterých vycházel při psaní této básně. Držel se dochovaných pramenů a neodchyloval se příliš od původních antických bájí, a to vše zakomponoval do této krásné, ale smutné básně. Opět, jak je u Schillera zvykem, předpokládá se jistá znalost těchto událostí u čtenáře.

[171] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 288.
[172] Hrdina, který se vyznamenal v bojích proti Thébám.
[173] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 102.
[174] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 103.
[175] Vrchní velitel achajských vojsk před Trójou.
[176] Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 413.
[177] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 157.

3 Život a dílo Franze Grillparzera

Nyní bych se ráda zabývala další významnou osobností své doby, ale pro změnu z rakouského prostředí, a to Franzem Grillparzerem. Zmíním základní informace o jeho životě a o dílech, která napsal. Poté přejdu k rozboru jeho dvou dramat, která jsem si pro svou práci zvolila.

3.1 Životopisné informace

Franz Grillparzer, významný rakouský spisovatel a dramatik, se narodil 15. ledna 1791 ve Vídni do advokátské rodiny. On sám pak vystudoval práva ve Vídni a po jejich ukončení v roce 1811 se stal soukromým učitelem. Od roku 1821 pracoval na ministerstvu financí a od roku 1832 řídil archiv tohoto ministerstva. Grillparzer se nikdy neoženil, byl pouze zasnouben se svou družkou Kateřinou Fröhlichovou. Jeho spisovatelská činnost byla oceněna až koncem života. Zemřel 21. ledna 1872 rovněž ve Vídni.[178]

Co se týká jeho spisovatelské dráhy, v mládí byl ovlivněn napoleonskou dobou a dozvuky osvícenství josefínské epochy. Na jednu stranu tíhl ke konzervatismu, na druhou stranu zastřeně kritizoval důsledky zpátečnické vlády císaře Františka I. Tím pádem si nezískal oblibu dvorské kritiky ani radikálnějších stoupenců mladoněmeckého hnutí, ale zato publikum si jeho her cenilo. S velkým úspěchem byla hrána jeho prvotina „Die Ahnfrau“ (Pramáti), drama z roku 1817, roku 1818 následovala „Sappho“ (Sapfó) a v roce 1822 trilogie „Das Goldene Vliess“ (Zlaté rouno), jehož poslední část „Medea“ (Médeia) zdomácněla na všech německých scénách. Velice se cení i jeho tragédie „Des Meeres und der Liebe Wellen“ (Na vlnách moře a lásky) z roku 1831, naproti tomu komedie „Weh dem, der lügt“ (Bolest tomu, kdo lže) z roku 1848 úplně propadla a Grillparzer se zařekl, že další díla už nebude veřejně uvádět.[179]

Jak je vidět, velký vliv na jeho tvorbu měla nejen historie, ale také témata z antiky. Grillparzer se zabýval například Homérem, Platem a řeckými tragiky. V roce 1821 spojil svá tři klasická dramata do jedné dramatické básně, jedná se o „Der Gastfreund“ (Host), „Die Argonauten“ (Argonauti) a „Medea“ (Médeia). Název této trilogie je „Das Goldene Vliess“ (Zlaté rouno), a to proto, že tento předmět spojuje všechny tři části. Řeckou báji o Héře a Leandrovi zdramatizoval Grillparzer ve své tragédii „Des Meeres und der Liebe

[178] http://cs.wikipedia.org/wiki/Franz_Grillparzer. 25. 1. 2011, 11:17 hod.
[179] http://cs.wikipedia.org/wiki/Franz_Grillparzer. 25. 1. 2011, 11:17 hod.

Wellen“ (Na vlnách moře a lásky), vyskytuje se zde rozpor mezi povinností (Héro se zařekla sloužit navždy jako kněžka v Afrodítině chrámu) a náklonností (láska k Leandrovi). Kněz, představitel abstraktního principu, zamezí milencům tajnému setkání a způsobí tak jejich smrt.[180]

3.2 Vybraná dramata k rozboru

Na tomto místě se už budu věnovat konkrétním dramatům z Grillparzerovy tvorby, a těmi jsou „Zlaté rouno“ a „Na vlnách moře a lásky“. Popíšu, o čem se v nich pojednává, zhodnotím zdařilost a pravdivost jejich zpracování s původními mýty a na závěr bych ráda srovnala báseň Friedricha Schillera „Héró a Leandros“ s Grillparzerovým dramatem „Na vlnách moře a lásky“, a to zároveň v konfrontaci s původní předlohou od básníka Músaia.

3.2.1 Zlaté rouno

Jedná se o dramatickou báseň skládající se ze tří částí: „Der Gastfreund“ (Host), „Die Argonauten“ (Argonauti) a „Medea“ (Médeia). Nyní se budu postupně zaobírat jednotlivými částmi.

3.2.1.1 Host (Der Gastfreund)[181]

Tato část sestává z jednoho dějství. Vystupují zde tyto postavy: kolchidský král Aiétés, jeho dcera Médeia, Médeina chůva Gora, jedna z Médeiných společnic Peritta, Frixos, další Médeiny družky, Řekové z Frixova doprovodu a Kolchové.

Děj se odehrává na Kolchidě, kde na břehu stojí oltář a na něm obrovská socha nahého a vousatého muže, který ve své pravici drží kyj a na zádech má beraní kožich, jedná se o boha Peronta. Médeia a Gora obětují na tomto oltáři srnu, Gora se u toho modlí k bohyni Darimbě. Poté přichází jeden Kolch se zprávou, že se blíží nějaká loď s cizinci na palubě, brzy na to se objeví posel od oněch cizinců se žádostí o přátelský rozhovor. Aiétés mu moc nedůvěřuje, ale řekne, ať přijdou, ale beze zbraní, a mezitím pošle Médeiu pro nápoj, co způsobuje smrt.

[180] Horst Dieter Schlosser: dtv-Atlas Deutsche Literatur. München 2006, s. 199.
[181] Doslovný překlad: „hostinný přítel“.

To už přichází Frixos, spatří sochu a ihned se jí ukloní, Aiétés má pramalou radost z toho, že se tento cizinec klaní bohovi jeho otce a ptá se ho, proč to dělá. Frixos mu vysvětlí, že i jeho chrání tento bůh, jedná se o bratra jeho boha. Aiétés se ho poté ptá, co ho k němu přivádí. Frixos mu vypráví, že pochází z Řecka, odkud byl vyhnán svým otcem a macechou. Putoval do Delf pro radu do Foibova chrámu, ale znaven po cestě tam usnul, zdál se mu sen o tom, že je úplně sám v tom samém chrámě a prosí o radu, tu se mu zjevil Peronto, vypadal přesně jako socha na Kolchidě, smál se a řekl mu, aby přijal vítězství a odplatu, a dal mu rouno. Pak se Frixos probudil, rozhlédl se po chrámu a na stěně uviděl namalovaný portrét tohoto boha, připadal mu velice podobný Héraklovi, u něj byl nápis Kolchis, vzal mu z krku zlatý šperk a uprchl. S tímto zlatým rounem se vrátil domů, všichni se mu klaněli, ale pak jednou vzlétl i s rounem na stožár, moře se rozbouřilo, hromy a blesky metaly po obloze, táhlo ho to do mořské hlubiny, ale naštěstí se mu podařilo nezraněnému dostat až sem, kde prosí o azyl. Tomu král vyhoví, ale Frixos musí před vstupem do domu odložit zbraně. Mezitím na něho král připravuje léčku, chce ho zabít, Frixos něco špatného tuší, chce uprchnout, ale už je pozdě. Hledá ochranu na oltáři boha Peronta, kde je obklíčen. Médeia mu podá jeho meč, ten pak vychází se zlatým rounem vstříc Aiétovi, vrazí mu do rukou rouno, za to požaduje ochranu, ale Aiétés mu chce rouno vrátit zpět, s čímž Frixos nesouhlasí a tvrdí, že pokud mu to rouno vrátí a poruší slib, stihne ho bohův trest. Aiétés toho nedbá, vrazí mu meč do hrudi a stále se mu snaží vrátit rouno, ale už je pozdě. Frixos, ještě než umře, prohlásí, že se mu bůh pomstí na dětech.

3.2.1.2 Argonauti (Die Argonauten)

Tato část se skládá již ze čtyř dějství a zde vystupujícími postavami jsou opět kolchidský král Aiétés, jeho děti Médeia a Apsyrtos, Médeina chůva Gora, jedna z Médeiných družek Peritta, Iásón a jeho přítel Milo, další Médeiny družky, Argonauti a Kolchové.

První dějství se opět odehrává na Kolchidě. Apsyrtos se s otcem plíží k Médeině věži, kam se ukryla a kde pronáší různá zaříkadla, vaří nápoje a modlí se k bohům. Apsyrtos přistoupí k věži a volá na Médeiu, ať za nimi přijde. Otec se jí ptá, proč utekla. Médeia na to, že nenávidí svůj domov, má strach jak z otce, tak i z pomsty, o které ví, že brzy přijde a nikdo tomu nemůže uniknout. Prý se blíží Řekové pomstít Frixovu smrt a vzít si zpět to, co jim patří. Otec ji prosí o pomoc nebo alespoň o radu. Médeia mu na to poví,

ať vrátí to, co ukradl, a prosí o odpuštění. Tato možnost se ale Aiétovi moc nelíbí, přislíbí mu tedy, že zkusí požádat bohy o pomoc. Všichni se odeberou do věže. Mezitím se k věži přiblíží Iásón a Milo se slovy, že zde je určitě to místo, odkud slyšeli hlasy. Iásón odešel ze své rodné země, jeho otec je mrtev a na trůn dosedl jeho strýc, který ho poslal pro zlaté rouno. Iásón se vplíží do věže a schová se za sloup, protože v tom okamžiku přichází Médeia vzývat bohy. Chvíli na to vyskočí zpoza sochy a zraní při tom Médeiu mečem na paži. Ptá se jí, kdo je, ale než se stačí cokoliv dovědět, přicházejí Aiétés a Apsyrtos, Médeia se postaví před Iásona, čímž ho uchrání, ten jí na rozloučenou políbí ruku a slíbí, že se nevidí naposled, a utíká pryč.

Druhé dějství začíná tím, že přichází za Médeiou jedna z jejích družek s informací, že včera v noci utekl kněžčin nejoblíbenější kůň, Médeia to vezme s naprostým klidem a obrátí se ke Goře a hovoří s ní o Iásonovi, říká o něm, že je to určitě bůh smrti, který si ji v noci označil polibkem a tudíž má podezření, že brzy zemře. Gora se jí to samozřejmě snaží vymluvit. V tom přichází Apsyrtos a Aiétés, kteří jí oznámí, že oním mladíkem byl jeden z Řeků, Argonaut. Médeia slíbí, že jim pomůže proti nepřátelům. Na jiném místě Kolchidy čekají Argonauti na kolchidského krále, v mezičase se baví o tom, co budou dělat, když jim teď chybí velitel, tedy Iásón, a s ním i Milo. Jeden z nich navrhuje jít ke králi jako přátelé a pokud se Iásón do tří dnů neobjeví, v klidu odjet domů, většina s tímto návrhem souhlasí. V tom však přichází Milo a Iásón a vypráví o včerejší noci. A zanedlouho se objeví i Aiétés. Iásón mu povídá, že thesalský panovník Peliás, jeho strýc, ho sem poslal promluvit si o smrti Frixově a přivézt zpět zlaté rouno. Ptá se krále, zda-li jej má a jestli mu jej vydá. Aiétés se vyhýbá odpovědi a navrhuje první přípitek, který pro Iásona přináší Médeia, ale Iásón i Médeia se poznají a Médeia ho varuje, ať to nepije, poté uteče a Iásón za ní.

Ve třetím dějství se nachází Gora, Médeia a její společnice ve stanu, venku před ním stojí Iásón a Aiétés. Iásón se snaží dostat dovnitř, ale kvůli přesile se mu to nedaří, proto raději prchne do bezpečí. Médeia poté radí svému otci, ať je všechny pošle pryč, než bude zle. Ten je chce ale raději pronásledovat, dostihne je, dojde k boji, Iásón ukořistí Médeiu a vede si ji proti její vůli pryč, chce si s ní promluvit o jejich vztahu, Iásón jí říká, že z ní jasně cítí, že ho miluje tak jako on ji, ale chce to od ní i slyšet, na to ale Médeia zarytě mlčí a pláče. Řekne jí tedy, že je volná, a v tom okamžiku se tam objeví Aiétés i Apsyrtos. Iásón jim vydá Médeiu a chce odejít, Médeia ho však zadrží a řekne otci, ať ho nezabíjí, protože jej miluje a chce s ním odejít. Otec prohlásí, ať si tedy jde, ale sem ať už se nikdy nevrací. Varuje ji, že toho bude ještě litovat, všichni se jí budou vysmívat a Iásón

ji stejně zradí, a odejdou. Poté chce Iásón po Médeie, aby mu prozradila, kde je ukryto zlaté rouno, Médeia to zpočátku odmítá se slovy, že určitě zemře, když si pro něj půjde, protože je ukryto v jeskyni, kde visí na stromě, který hlídá drak, co nikdy nespí. Iásona to ale neobměkčí, tak ho tam tedy dovede.

Čtvrté dějství začíná uvnitř jeskyně před bránou ke stromu a drakovi. Médeia dá Iásonovi pohár s nápojem, kterým odláká draka, a zatímco bude drak pít, může vzít rouno. Iásón si vezme pohár a vkročí dovnitř, ale zděšen z toho, co vidí, se ihned vrátí zpět. Médeia se mu vysměje, tak tedy sebere veškerou svou odvahu a jde dovnitř ještě jednou, ihned se za ním zavře brána. Po krátké době se vrátí zpět i s rounem v ruce, společně vyjdou ven z jeskyně, kde na ně už čekají Argonauti. Objeví se tam i Apsyrtos, který si přišel pro sestru, Iásón mu odhalí, že už má rouno, i Apsyrtos tedy prokleje sestru a prohlásí, ať si ji klidně nechá, ale rouno ať vrátí zpět. Iásón zraní mečem Apsyrta a chce ho odvézt s sebou jako rukojmí, ten ale raději skočí ze skály do moře, aby umřel jako svobodný člověk. Argonauti i s Médeiou na palubě odplouvají.

3.2.1.3 Médeia (Medea)

Tato poslední část sestává z pěti dějství a vystupují zde korintský král Kreón, jeho dcera Kreúsa, Iásón, Médeia, Médeina chůva Gora, Médeiny děti, služky a sluhové, venkovan a herold z Amfiktyónie[182].

První dějství nás zavede před hradby Korinthu, kde Médeia s jedním otrokem zakopává rouno. Poté odchází do stanu, kam se posléze dostaví i Iásón, hovoří spolu o jejich vztahu, je jasné, že už to vůbec není jako na začátku, teď se neustále hádají, jeden nenávidí druhého, Iásón Médeie řekne, ať konečně přestane se svými zaklínadly a vzýváním bohů, ať se chová jako člověk, jako Řek. Ohlásí jí, že se za nimi má zastavit korintský král, který určitě zajistí ochranu jemu a dětem, protože jsou jeho krev, ale netuší, jak to bude s ní. Za chvíli se dostaví král i s dcerou a družinou, Médeia se s dětmi drží opodál, Iásón prosí krále o ochranu a azyl, protože byl obviněn z něčeho, co neudělal – ze smrti svého strýce. Kreúsa je samozřejmě na jeho straně, protože ho miluje už od dětství, které spolu strávili. Dokonce si chce vzít k sobě i děti a stát se jejich matkou, to ale Médeia radikálně odmítne se slovy, že její děti nepotřebují žádnou další matku, dokud je ona naživu. Král se nakonec rozhodne, že vezme všechny pod svou ochranu, i Médeiu, ale má

[182] Amfiktyónie byly spolky řeckých států v okolí významné svatyně. Existovaly například v Delfách, Argolidě, Boiótii nebo Korinthu. Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 40.

k tomu jisté připomínky. Iásón poté králi vypráví, jak se dostal na Kolchidu, jak to tehdy bylo s Médeiou a s rounem, prozradí mu, že i jeho samotného občas jímá hrůza z toho, že je jeho ženou. I jeho strýc z ní měl strach, chtěl ji poslat pryč, s tím ale Iásón nesouhlasil, přece jen to byla a je jeho žena. Potom strýc náhle onemocněl a zemřel a jeho syn Akastos[183] Iásona označil jeho vrahem.

Ve druhém dějství se nacházíme v Kreontově hradě, kde Kreúsa učí hrát Médeiu na lyru oblíbenou Iásonovu píseň z dětství. Přitom se baví o Iásonovi, Médeia o něm nehovoří zrovna hezky a Kreúsa se tomu diví, jak může žena takto mluvit o svém muži. Chvíli na to přichází Iásón a pošle Médeiu, ať jde zkontrolovat děti, Kreúse to vysvětlí tak, že se v její přítomnosti vůbec necítí dobře. Navíc si dělá starosti s tím, že už není ten Iásón, co býval, teď už nemá ani svůj vlastní domov, nic. Poté vzpomínají na spolu strávené šťastné dětství. Médeia se vrátí a několikrát opakuje Iásonovi, že zná jednu píseň, ten tomu ale absolutně nevěnuje pozornost a dále se baví s Kreúsou. Až po několikátém upozornění zaregistruje její slova, ale stejně se jí vysměje, protože její ruce jsou stvořené úplně k něčemu jinému, například k uspávání draků. Iásón řekne Kreúse, ať tu píseň raději zahraje ona, ale Médeia jim sebere lyru a rozlomí ji. Pak přichází král a jistý herold, který se ptá po Iásonovi a jeho ženě ohledně smrti krále Pelia, Iásón mu řekne, že s jeho smrtí nemá nic společného a herold mu na to odpoví, ať se zeptá své ženy: královy dcery za ní prý tehdy přišly s prosbami o pomoc, Médeia nakonec svolila, šla ke králi, u postele mu něco šeptala, král se propadal do stále hlubšího spánku, poté byl slyšet jen křik, a král najednou ležel na oltáři, kde předtím bylo zlaté rouno, které záhadně zmizelo, Médeia ale byla spatřena v noci s něčím zlatým na zádech. Médeia tvrdí, že rouno bylo její odměnou za vykonanou práci. Kreón po těchto slovech vyžene Médeiu a Iásonovi nabídne sňatek s jeho dcerou Kreúsou. Médeia ještě zkouší přemluvit Iásona, aby šel s ní a společně nesli jak vinu, tak trest, s tím Iásón vůbec nesouhlasí. Médeia tedy řekne, že půjde, ale chce s sebou své děti, které jí ovšem nechtějí dát, nakonec odchází s tím, že se pro své děti vrátí.

Třetí dějství se odehrává na nádvoří Kreontova hradu, Médeia zde hovoří s Gorou o tom, co bude. Gora jí radí, ať svého muže potrestá a všechny je pomstí. Pak za nimi přichází Iásón s králem, opět ji vyhošťují a dávají jí čas do večera, ale ta na oplátku požaduje své děti. Proto si promluví o samotě s Iásonem, baví se i o smrti jeho strýce, Médeia tvrdí, že ho nezabila, ale Iásón jí moc nevěří a pokládá ji za čarodějnici. Vyžaduje po něm znovu své děti, Iásón nakonec svolí k tomu, že si může vzít jen jedno jejich dítě.

[183] Akastos byl skutečně synem Pelia, krále z Iólku. Vypudil Iásona s Médeiou, když zavinili smrt jeho otce, a zmocnil se vlády. Slovník antické kultury. Praha 1974, s. 29.

Na to se na scéně objeví Kreúsa s dětmi, Médeia je volá k sobě, děti k ní ale nechtějí a drží se Kreúsy, vypadá to, jako by z ní také měly strach.

Ve čtvrtém dějství Gora pobízí Médeiu k útěku, dokud je ještě čas, ta je ale zničená z toho, že ji děti odmítly, pak se ale vzpamatuje a prohlásí, že se pomstí na dětech, protože jsou to Iásonovy děti, koluje v nich jeho krev a on sám v nich vidí sebe, navíc je Médeia od této chvíle považuje za zrádce a spřádá plán pomsty. Na scéně se opět objeví král a upozorní Médeiu, že její čas k odchodu vypršel. Médeia dělá, že by se ráda ještě usmířila, než odejde, a pošle královské dceři po Goře jako dar svatební šaty, do kterých ale ukryla plamenné rouno. A prosí o to, aby jí alespoň na hodinu byly půjčeny děti, čemuž král vyhoví. Médeia pošle děti spát do sloupové chodby. Po nějaké chvíli se vrací Gora se zprávami, že Kreúsa je mrtvá a palác je celý v plamenech, Médeia se odebere za dětmi a za okamžik se vrací se zkrvavenou dýkou v ruce.

V posledním dějství truchlí král nad ztrátou své dcery, zraněný Iásón se shání po Médeie a po dětech, Gora jim prozradí, že děti jsou mrtvé, na vlastní oči je viděla ležet v kaluži krve, zabila je prý sama Médeia. Kreón vyžene Iásona a lituje, že ho kdy potkal. Iásón se ale velice brzy vrátí, protože nemá kam jít, je zraněn a potřebuje vodu. Zaklepe na dveře jednoho venkovana a prosí o pomoc, ten ho ale pošle pryč, poněvadž zavinil smrt královské dcery. Poté se tam objeví i Médeia, Iásón se ptá na děti, Médeia mu na to odpoví, že jsou její, a na místě, kde je jim mnohem lépe, rovněž prohlásí, že lituje toho, že se děti vůbec narodily a že ho kdy potkala. Pak odchází do Delf vrátit na tamní oltář zpět rouno.

3.2.1.4 Původní mýtus a srovnání

„Král orchomenský v Boiótii a syn Aiolův, Athamás, měl s první manželkou Nefelou dvě děti: Frixa a Hellu. Král se však zamiloval do smrtelné Íny a božskou Nefelu zapudil. Ínó nakládala se sirotky velmi nemilosrdně. Aby se jich úplně zbavila, sušila obilí, které se mělo sít, a když nevzešlo, prohlásila, že je to od bohů seslaný trest, který nebude dřív odvrácen, dokud nebudou Frixos a Hellé obětováni. Aby své děti zachránila od jisté záhuby, […] zjevila se jim Nefelé ve snu a vybídla je k útěku, k čemuž jim dala zvláštního berana, který měl zlaté rouno a uměl létat i mluvit a který je ve vzduchu odnesl z Orchomenu. […] Hellé se však dobře nedržela a spadla do moře, které bylo po ní nazváno Helléspontos. Frixos se dostal do krajiny na východě Černého moře, Áia (=Kolchis) nazvané. Potom beran poručil Frixovi, aby jej tam zabil a zlaté rouno daroval

kolchidskému králi Aiétovi. Chlapec tak učinil, Aiétés jinocha vlídně přijal, pohostil ho, a když dorostl, dal mu i svoji dceru Chalkiopu za manželku. Zlaté rouno dal Aiétés jako oběť bohu Diovi, ochraniteli vyhnanců. Přibil je v háji zasvěceném Aréovi na velký dub a dal je hlídat ohromným drakem, protože mu bylo zvěstováno, že bude žít tak dlouho, dokud rouno bude v háji.“[184] Poté ale, co „se dozvěděl o věštbě, podle níž jej čeká smrt z rukou cizince, Frixa zabil. Frixos však nebyl ten, o kom věštba mluvila. Jeho skutečnými nepřáteli byli totiž Argonauti pod vedením Iásona.“[185]

Když zkonfrontuji jen výše uvedené s Grillparzerovou první částí jeho dramatu, je jasné, že se autor nechal inspirovat, motiv je zde podobný, ale vůbec se nedržel striktně mýtu. Naopak, šel si svou vlastní cestu, což uvedu na názorných příkladech. Už v první scéně je psáno, že Médeia obětuje na oltáři boha Peronta bohyni Darimbě, ale kdo jsou tito bohové? Potom příchod Frixa a jeho zabití, v Grillparzerově verzi jej kolchidský král nikdy nepřijal vlídně, možná jen na oko, a od samého začátku měl v plánu jej zabít, a to za pomoci své dcery Médeie a jejích čarovných lektvarů. Navíc se v jeho dramatu nevyskytuje žádná další sestra ani dcera, čímž myslím zmiňovanou Chalkiopu. Je pravda, že byl Frixos v podstatě nucen odejít kvůli nenávisti své nevlastní matky, ale Grillparzer už nezmiňuje nic o jeho sestře Hellé nebo že by se ke zlatému rounu dostal za pomoci své matky Nefely, naopak Grillparzer Frixa posílá do delfského chrámu, odkud rouno odcizí, jemu rouno poté zase ukradne Aiétés, ale v mýtu jej králi má Frixos darovat.

Co se týká Chalkiopé, „u nejstarších vypravěčů neměl Aiétés dvě dcery – Chalkiopé, „Tu s bronzovou tváří“, a Médeiu, „Vědoucí si rady“ – nýbrž jen tu druhou, kterou mu porodila manželka Idyia, „Vědoucí“, nebo s jiným měsíčním jménem: Néaira, „Nová“.“[186]

Ale na druhou stranu lze v Grillparzerově dramatu nalézt i pravdivé věci, shodují se u něj rodinné vazby postav, a co se týká následného uložení rouna, tedy že jej střežil nikdy neusínající drak.

Nyní se zaměřím na druhou část, ve které se dostáváme k Iásonovi a Argonautům. „Iásón byl syn Aisóna, krále z thesalského Iólku, jehož vypudil z trůnu jeho bratr Peliás. Aby se Peliás Iásona – tedy právoplatného následníka trůnu – zbavil, podnítil jej, aby předtím, než se stane sám králem, vykonal hrdinský čin: měl do své vlasti přinést slavné zlaté rouno. […] Plný mladického elánu nechal Iásón postavit ohromnou loď zvanou Argó

[184] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 265-266.
[185] Gerold Dommermuth-Gudrich; Ulrike Braunová: Nejznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004, s. 162.
[186] Karl Kerényi: Mytologie Řeků II. Příběhy hérós. Praha 1998, s. 195.

a shromáždil největší řecké hrdiny, aby se zúčastnili výpravy do daleké Kolchidy. […] Po mnoha dobrodružstvích dorazila loď Argó ke kolchidským břehům. Aiétés Argonauty přátelsky přijal, ale když jej Iásón požádal o zlaté rouno, zatvářil se chladně a odmítavě. Aby se Argonautů zbavil, předstíral, že chce Iásonovi rouno dát, pokud ovšem splní následující úkoly“[187]:„bude-li orat s dvěma oheň sršícími býky půdu dosud nikdy neoranou, zaseje-li do ní dračí zuby a pobije-li železné muže, kteří z dračí setby vyrostou.“[188] Byl to nadlidský úkol. Proto mezitím „na Olympu Héra a Athéna starostlivě uvažovaly, jak by jejich oblíbenec Iásón mohl zlaté rouno získat. Nakonec rozhodly, že se obrátí na Afrodítu, a ta přislíbila, že její zlobivý synek Erós přiměje Aiétovu dceru Médeiu, aby se do Iásona prudce zamilovala.“[189] Jak naplánovaly, tak se i stalo. „Médeia dychtivě navrhla Iásonovi, že mu pomůže zapřáhnout ohnivé býky a získat rouno. Její jedinou podmínkou bylo, že odpluje na Argó jako jeho žena. Iásón odpřísáhl při všech bozích na Olympu, že Médeii navždy zachová věrnost. Nabídla mu lahvičku s tekutinou […], která ho měla ochránit před ohnivým dechem býků. […] Iásón vděčně lahvičku přijal […] a v obsahu vykoupal své tělo, kopí a štít. Tak se mu podařilo býky ovládnout a zapřáhnout je do pluhu s diamantovým jhem. Oral celý den a za soumraku zasel zuby, z nichž okamžitě vzešli ozbrojení muži. Vhodil mezi ně kamenný disk a tím mezi nimi vyvolal vzájemný boj […]. Potom dobyl raněné, kteří ještě dýchali. Král Aiétés však vůbec neměl v úmyslu se s rounem rozloučit a smluvenou dohodu hanebně zapřel.“[190] „Měl totiž v plánu zapálit loď Argó a Argonauty přepadnout a pobít. Médeia se o tom dozvěděla a dovedla Iásona do Areova háje; tam na jednom stromě viselo ono slavné zlaté rouno, střežené hrozivým drakem, který nikdy nespal. Médeia však netvora uspala čarovným nápojem, Iásón rouno popadl a oba se svou kořistí pospíchali na pobřeží, pronásledováni zalarmovanými Kolchy.“[191]

„O návratu Argó do Thesálie existuje mnoho rozličných příběhů. […] Někdo tvrdí, že když je Aiétés dostihl, zavraždila Médeia svého mladého nevlastního bratra Apsyrta, kterého si vzala s sebou na loď, a rozsekala ho na kousky. Svěřovala je pak jeden po druhém dravému proudu. Tato krutá lest zdržela pronásledovatele, protože byl Aiétés nucen jeden po druhém kousky lovit, aby je mohl pohřbít. […] Druzí zločin umisťují do

[187] Gerold Dommermuth-Gudrich; Ulrike Braunová: Nejznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004, s. 162-163.
[188] Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999, s. 269.
[189] Robert Graves: Řecké mýty II. Praha 1982, s. 236.
[190] Robert Graves: Řecké mýty II. Praha 1982, s. 237-238.
[191] Gerold Dommermuth-Gudrich; Ulrike Braunová: Neznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004, s. 164-165.

samotné Aie a tvrdí, že Iásón zabil také Aiéta. Podle nejzevrubnějšího a nejsouvislejšího podání však Aiétés Apsyrta poslal, aby Iásona pronásledoval, a Apsyrtovi se podařilo vlákat Argó do pasti v ústí Dunaje, kde se Argonauti dohodli, že Médeiu vysadí na nedalekém ostrově, zasvěceném Artemidě, a nechají ji na několik dnů v péči kněžky. […] Médeia však poslala Apsyrtovi tajný vzkaz, v němž předstírala, že byla unesena násilím, a prosila ho, aby ji zachránil. Když tu noc navštívil ostrov a tak porušil dočasné příměří, Iásón ho sledoval, počíhal si na něho a zezadu ho srazil. Potom usekl Apsyrtovi končetiny a třikrát si ulízl prolité krve, kterou pak opět pokaždé vyplivl. Tak zabránil duchu, aby ho pronásledoval. Jakmile byla Médeia opět na palubě Argó, přepadli Argonauti Kolchy bez vůdce, rozehnali jejich loďstvo a unikli.“[192]

Jak je vidět, i ve druhé části lze nalézt spoustu nesrovnalostí při srovnání s původním mýtem. V Grillparzerově verzi byla Médeia zpočátku zatvrzelá vůči Iásonovi i Argonautům a chtěla otci pomoci s jejich zničením, i když se posléze její postoj radikálně změnil. Nikde se nedočteme o setkání Iásona a Médeie v její věži, nikde není ani zmínka o jeho příteli Milovi. Pravda je, že na Kolchidu se Argonauti vypravili proto, že je thesalský král Peliás poslal pro zlaté rouno, ale už není zmíněno, z jakého důvodu ho musí Iásón získat. Zajímavé je i to, že Grillparzer ze svého díla úplně vyloučil tři složité úkoly, které měl Iásón dostat od Aiéta, aby získal rouno. Iásón namísto toho v podstatě unese Médeiu, která se mu ale nakonec podvolí, a s její pomocí získá rouno z jeskyně, kde jej střeží hrozivý drak. A závěrečná scéna druhého dějství je také lehce pozměněná, Apsyrtos je v celém dramatu líčen už jako dospělý muž, žádný mladíček, a neodplouvá s Argonauty na jejich lodi, ba naopak, snaží se jim zabránit v odcestování, ale je poraněn Iásonem a má být odveden jako rukojmí, ale než by se podvolil, raději skočí ze skály do moře a zemře. Co se dále stalo s Aiétem, už z dramatu jasně nevyplývá.

A ještě rozeberu poslední část třídílné Grillparzerovy hry. Iásón se s Argonauty a po boku své ženy Médeie nakonec v pořádku navrátil domů do Řecka. „Král Peliás, který jej na cestu do Kolchidy poslal, však rozhodně nepomýšlel na to, aby mu uvolnil trůn; nehodlal jej dokonce ani vpustit do města. […] Médeia si ale věděla rady. Přestrojila se, vešla do města a namluvila stárnoucímu Peliovi a jeho dcerám, že dokáže omlazovat staré lidi tím, že jejich maso povaří v kotli. Proceduru jim předvedla na jednom beranovi, kterého rozkrájela na kusy, povařila a pak vytáhla z kotle jako malé jehňátko. Peliovy dcery povzbuzeny tím, co viděly, rozsekaly svého otce s jeho souhlasem na kusy. („Médeia

[192] Robert Graves: Řecké mýty II. Praha 1982, s. 240-241.

ještě předtím prý omladila i Iásonova otce Aisóna. Ve spánku mu vypustila ze žil starou krev a nahradila ji kouzelným odvarem, který mu vrátil mladost a sílu.“[193]) […] Iásón se však královské hodnosti v Iólku zřekl. Po boku své ctižádostivé manželky usiloval o něco lepšího. Zlaté rouno slavnostně zavěsil do Diova chrámu v Orchomenu a odstěhoval se i s Médeiou do Korinthu. Loď Argó zasvětil u korintské úžiny Poseidónovi. A protože trůn mocného Korinthu […] byl neobsazen, učinili Korinťané slavného vůdce Argonautů vládcem města. Deset let šťastně vládl s chytrou Médeiou po boku. Pak ji však opustil, aby se mohl oženit s krásnou mladou Glaukou, dcerou thébského krále Kreonta. Médeia s rozchodem zdánlivě souhlasila a poslala Glauké jako dar nádherné svatební šaty. Když si je však princezna oblékla, vyšlehly plameny, v nichž zahynula Glauké, její otec i mnozí svatebčané. Ve své narůstající žárlivosti zašla Médeia ale ještě dál: zabila děti, které svému milovanému muži sama porodila. Iásón se z Médeiiny pomsty už nikdy nevzpamatoval.“[194]

„Po těchto zločinech se Médeia uchýlila k athénskému králi Aigeovi a za poskytnutou ochranu mu slíbila vrátit mládí. Když přišel do Athén Aigeův syn Théseus, pokusila se ho otrávit […] a Aigeus ji z Athén vyhnal. Na voze taženém okřídlenými draky zmizela pak zahalená v mraku na východ. Zprávy o dalších osudech Médeie se rozcházejí.“[195] Ale prý „nikdy nezemřela, nýbrž stala se nesmrtelnou a vládla v Élysiu, kde si podle některých vzala Achillea ona, a ne Helena.“[196]

Jak je vidět, i ve třetí části Grillparzerova dramatu nacházíme mnoho odlišností. První z nich je například to, že Iásón korintského krále v mýtu nežádal o žádnou ochranu a nikde se ani nedočteme, že by se s ním i s jeho dcerou Glauké[197] znali už od dětství. Rozdílná je i smrt krále Pelia, v dramatu je jeho smrt tak trochu opředena tajemstvím, všichni z jeho zabití viní Médeiu, ta se tomuto obvinění ale brání. Nikde ani není psáno, jaký vlastně měla vztah ke svým dětem. Grillparzer vynechal i celkem důležitou informaci o Médeině umění – omlazování lidí i zvířat. To, jakým způsobem zabila Kreúsu, poté, co byla zrazena Iásonem, je v podstatě v dramatu i v mýtech téměř totožné.

Zkusme se nyní na chvíli podívat na pravou tvář Iásona, kterou nám zprostředkovává Karl Kerenýi. Píše o něm následující: „Iásón nestál vedle Médeii jako spoluvládce po boku královny z Héliovy krve, nýbrž jako podlézavý uprchlík, který chce

[193] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 263.
[194] Gerold Dommermuth-Gudrich; Ulrike Braunová: Nejznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004, s. 164-166.
[195] Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 263.
[196] Robert Graves: Řecké mýty II. Praha 1982, s. 256.
[197] Grillparzer ve svém dramatu užívá jména Kreúsa. „V některých verzích mýtu o Argonautech a v jejich dramatických zpracováních se Glauké nazývá Kreúsa.“ Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996, s. 146.

z manželství s královou dcerou vytěžit prospěch.“[198] Ještě bych se ráda vrátila k oněm odlišnostem, další nalezneme třeba v tom, že v dramatu král Kreón přežil, ale v mýtech měl zahynout spolu se svou dcerou, když se ji snažil dostat z hořících šatů. V dramatu se rovněž už nedočítáme, jaký byl další osud Médeie, víme jen, že měla v plánu jít vrátit rouno zpátky do chrámu, odkud bylo vzato. Ovšem i v mýtech nalezneme několik rozlišných verzí.

Zajímavé je i to, jak jsou všechny vystupující osoby v Grillparzerově románu líčeny. Z jeho díla vzniká dojem, že všechny postavy se navzájem skoro nenáviděly, dělaly vše ke svému prospěchu a z vypočítavosti, nebránily se ani zabití a krutým pomstám. I soužití Médeie a Iásona bylo plné nenávisti a možná i strachu, snad jen na začátku v něm bylo trochu lásky. Na druhou stranu v antických zpracováních tohoto mýtu byl jejich vztah celkem harmonický a Médeia spáchala to, co spáchala, jen ze žalu nad zradou a z žárlivosti, a ne z kruté pomsty a nenávisti.

V Ovidiových „Proměnách“se píše, že Médeia se do Iásona zamilovala na první pohled, ale byla na pochybách, co má činit dále, protože na jedné straně ji vázal vztah k otci, na straně druhé cit k Iásonovi, který nakonec vyhrál. Pomohla mu při již výše zmiňovaných třech úkolech, které mu byly přiděleny, rovněž mu nabídla čarovné býlí k uspání draka, který hlídal zlaté rouno, a poté spolu odjeli do Řecka. Tam na Iásonovu žádost omladí jeho otce Aisóna, kterému prořízne hrdlo, aby z něj vytekla stará krev, a místo ní mu do těla vpustí speciální omlazovací lektvar. Poté předstírá nenávist k Iásonovi a prchne k Peliovi a jeho dcerám, kde je přijata, vypráví jim o tom, co dokázala s Aisónem a ještě jim to předvede na starém beranovi. Peliovy dcery chtějí, aby toto omlazovací kouzlo provedla i na jejich otci, což učiní, ale místo lektvaru pak užije obyčejnou vodu s trávou, takže Peliás zemřel. Na to prchne a Iásón ji mezitím v Korinthu zradí s Kreúsou, které Médeia pošle šat, který spálí ji i celý hrad. K tomu ještě zabije své dva syny, které má s Iásonem, a opět uprchne, jako svou choť ji přijme Aigeus.

Dalším zpracováním jsou Ovidiovy „Listy heroin“, kde Médeia píše Iásonovi dopis poté, co ji zradil svatbou s Kreúsou. Médeia popisuje, jak lituje toho, že ho kdy potkala, vzpomíná na to, s čím vším mu pomohla a jak se jí na oplátku odvděčil. Prosí jej, aby se vrátil. V dopise rovněž naznačuje, co chystá za pomstu.

A posledním zpracováním, kterým se v této části chci zabývat, je Eurípidova tragédie „Médeia“. Dramatik se zaobírá osudem Médeie až poté, co ji zradil Iásón vztahem

[198] Karl Kerényi: Mytologie Řeků II. Příběhy hérós. Praha 1998, s. 204.

s Kreúsou. V prologu čteme následující: „Vědomí všeho, co pro Iásona vykonala, i láska k muži, jenž ji zavrhl, probudily v Médei všechny vášně. Vyprosí si od Kreonta, aby směla v Korinthu pobýt ještě jeden den. V athénském králi Aigeovi, jenž tudy právě procházel, nalezla příštího ochránce. Potom kouzelnou řízou a vínkem způsobila smrt Kreontově dceři […] a zabila obě své děti, aby potrestala nevěru Iásonovu. Když takto zničila jeho štěstí, odlétla na dračím voze do Athén ke králi Aigeovi.“[199] Z tohoto zpracování je jasné, že smrt Kreúsy byla jasnou pomstou, ale zabití vlastních dětí byl čin plný naprostého zoufalství, což dosvědčují i následující verše:

„Je rozhodnuto, ženy, přišel činu čas:
hned usmrtím své děti a pak prchnu!
Teď nesmím váhat, abych nevydala jich
svým nepřátelům, smrti ještě hroznější.
Je souzeno jim zemřít, není vyhnutí;
i usmrtím je sama, jejich matka, já!
Nuž ozbroj se, mé srdce! K čemu otálím
ten děsný, ale nutný vykonati čin?
Jen vzhůru, bídná ruko, chop se meče, chop,
jen vystup na bolestné žití kolbiště
a neochabuj, nevzpomínej dítek svých,
že je máš ráda, žes je porodila – ne!
Jen tento kratičký den dětí zapomeň
a potom – plakej, plakej! Usmrtíš je sic,
však byly ti též drahé – ach, já nešťastná!“[200]

Karl Kerényi k Eurípidově zpracování tragédie o Médeie dodává: „V jeho podání se na jevišti jevila Médeia, uražená ve své lásce i v důstojnosti královny a manželky, zástupkyně bohyně Héry, jako smrtelná žena, jako nositelka obecného údělu ženy, která nadto ještě zakusila největší bezpráví a nevděk, jakého se kdy dostalo zachránkyni.“[201]

Jak je vidět z výše popsaného, všechny prameny se také mírně rozcházejí, ale vesměs si zakládají na tomtéž, kdežto o dramatu „Zlaté rouno“ Franze Grillparzera můžeme říci, že pouze čerpal námět a inspiraci v těchto mýtech, držel se ústředních myšlenek a na jejich základě zpracoval po svém originální drama, do kterého přidal

[199] Eurípidés: Trójanky a jiné tragédie. Praha 1978, s. 88.
[200] Eurípidés: Trójanky a jiné tragédie. Praha 1978, s. 140.
[201] Karl Kerényi: Mytologie Řeků II. Příběhy hérů. Praha 1998, s. 204.

pojmenování několika svých postav, jako například služek či chůvy, něco trochu pozměnil, vypustil nebo předělal úplně jinak, což ale nijak neubralo na kvalitě jeho díla, ba naopak ho činí o to zajímavější. Tímto zpracováním nám dává krásnou ukázku toho, že kvalitní dílo může vzniknout i inspirací a vlastním přepracováním již použité látky.

3.2.2 Na vlnách moře a lásky

Tato hra, někdy uváděna také pod názvem „Moře a láska“, se skládá z pěti dějství. Vystupují zde tyto postavy: Héró, velekněz (její strýc), Leandros a jeho druh Naukleros, Héřina služka Janthe, strážce chrámu, Héřiny rodiče, sluha, druhá služka, kněží a lid.

První dějství nás zavede do předsíně Afrodítina chrámu v Sestu, kde Héró věnčí kvítím sochu Hyménovu[202] a Amorovu[203], má se totiž v tento den stát kněžkou. Přišli ji navštívit rodiče, ale Héró nemá svého otce ráda, pravděpodobně ji v mládí týral, a nenávidí svého bratra, protože otce vždy popouzel proti ní. Matka jí rozmlouvá její čin, raději by ji chtěla provdat, na to jí Héró odpoví:

„Já odmítám tě, matko, poslechnout!
Spaste mne, bozi, než mne strhne proud
té lidské lásky, která se mi hnusí
a která vždy se změní v nenávist.
Kde najdu pomoc a kde vydechnu si?
Cožpak mne nikdo, nikdo neochrání?
Bohyně, umíš v lidských srdcích číst,
Své otvírám ti! Pomoz! Pomoz, paní!“[204]

Při rozhovoru Héry s matkou dává velekněz příkaz k tomu, aby byl zabit pták, který se uhnízdil v křoví, protože dle zákona si pták nesmí postavit hnízdo u svatyně. Héró to ale zatrhne a dá ptákovi svobodu. Následně nás hra zavede k samotnému vysvěcení Héry na kněžku, kde se objeví i dva cizinci, Leandros a Naukleros. Leandros se totiž toužil dostat do chrámu, protože tam již dříve zahlédl dívku a zamiloval se do ní. Následuje obřad, na scéně se objeví Héró, Leandros ji pozná a je zdrcen z toho, že je kněžkou, Héró zachytí jeho pohled a na chvíli zaváhá při vykonávání svého slibu.

[202] Hymén byl bůh sňatku a ochránce manželství.
[203] Bůh lásky.
[204] Franz Grillparzer: Moře a láska. Praha 1944, s. 22.

Druhé dějství se začíná odehrávat v chrámovém háji v Sestu, kde odpočívají Leandros a Naukleros a rozmlouvají o Héře. Leandros by s ní rád za každou cenu mluvil. V tu chvíli kolem prochází Héró se džbány, ale Leandros nemá dost odvahy, aby ji oslovil. Má ještě druhou šanci, protože Héró se vrací zpátky s vodou naplněnými džbánky. Leandros se ale stále k ničemu nemá, proto místo něj předstoupí před Héru Naukleros a říká jí, že jsou cizinci a jeho bratr churaví. Leandros se nakonec odhodlá promluvit a praví: *„Horečka, jež mi z očí sálá, je láska, které ty ses vzdala.“*[205] V tom se blíží kněz, proto dělají, že Leandros je nemocen a Héró mu dává pít, protože v těchto místech by vůbec neměli být. Samozřejmě kněze zajímá, odkud jsou, ti prohlásí, že z Abýdu. Kněz je ihned považuje za vyzvědače, protože lid z Abýdu jim včera vyhlásil válku. Kněz je chce nechat zabít, ale Héró se postaví na jejich stranu, tím pádem mohou odejít. Leandros ještě slíbí Héře, že se za ní vrátí.

Třetí dějství se začíná odehrávat v komnatě uvnitř Héřiny věže, kde hovoří se svým strýcem a řekne: *„Dnes kněžce-Héře řekla Héra-žena, že lidský úděl není: Zůstat sám.“*[206] Héró nakonec lituje svého činu, že se stala kněžkou, večer myslí na Leandra. Náhle se v okně její věže zjeví Leandros, Héró se ho snaží poslat pryč, protože si je vědoma svého závazku, který učinila, ale nakonec se podvolí a skryje ho rychle ve své ložnici, protože se blíží strážce s Janthe, který odtud prý slyšel nějaké hlasy a chce prohledat její komnatu. Héró předstírá, že spí u oltáře, proto ji chce alespoň strážce přenést do své ložnice, v tom mu ale zabrání Janthe a vede ho odtud pryč. Héró potom stráví s Leandrem celou noc a slíbí mu, že na něj bude denně čekat na pobřeží a zanechá mu lampu v okně, aby mu svítila na cestu.

Čtvrté dějství začíná vyjádřením Héřiny lásky, zamilovala se do Leandra. V tom přichází strážce a ptá se jí, zda-li také viděla nějakého muže skočit do moře. Héró tvrdí, že nic neviděla a že se mu určitě jen něco zdálo, strážce ji podezírá a vyslýchá ji, co dělala v noci. Strážce to ohlásí knězi a přidá i informaci o lampě, která celou noc svítila, zhasla jen ve chvíli, kdy byl Héru zkontrolovat v její komnatě. Pak navíc viděl skočit muže do moře a Héró vyšla v tu chvíli z houštin od pobřeží. Kněz tuší, že na tom asi něco bude, má podezření na jednoho z těch dvou cizinců, které onehdy potkal v háji, a chce na ně nachystat past.

Nyní nás děj zavádí na Abýdu, kde se Naukleros chystá probudit svého bratra, ale Leandros přichází z venku, celý mokrý, a prozradí mu, kde byl v noci, a že se tam chystá i

[205] Franz Grillparzer: Moře a láska. Praha 1944, s. 46.
[206] Franz Grillparzer: Moře a láska. Praha 1944, s. 57.

následující noc. Naukleros ho varuje: *„Přišel jsi na svět v novoluní a měsíc dneska zachází. Zahyneš někde u hrází Sestu.“*[207] Samozřejmě bez úspěchu.

Nyní se vracíme opět na Sestos, kde kněz chystá past. U moře hlídá přes dvacet plavců a strážce střeží Héřinu věž. Již je večer, Héró vychází ze své věže, ale brzy usne, kněz vejde do její komnaty a zhasí světlo lampy.

V páté scéně se ráno Héró probudí v blízkosti pobřeží celá rozechvělá, neustále hledí na moře, Janthe je s ní a Héró jí vše prozradí, ovšem Janthe už všechno ví, ale kryla je jen proto, že miluje Leandra a nechce, aby se mu něco stalo. Navíc uklidňuje Héru tím, že se určitě Leandros nevydal na cestu, když neviděl svítit její lampu. Tu si všimnou, že se do rákosí slétává ptactvo, Janthe se tam jde podívat a objeví mrtvolu Leandra. Obě jsou zoufalé a křičí. To už se tam ale objevují i Abýďané v čele s Nauklerem a požadují svého druha, mají za to, že je vsazen do žaláře. Pak ale spatří jeho mrtvolu. Kněz donutí Nauklera, aby bylo Leandrovo tělo pohřbeno v obyčejném hrobě a nedělal se kolem toho žádný rozruch. Héró plná žalu chce zemřít, modlí se k bohům a její přání je vyslyšeno, umírá v chrámu u Amorovy sochy.

Příběh o této tragické lásce je nám znám zejména ze zpracování řeckého básníka Músaia, jeho krásné útlé dílo nese název „Héró a Leandros“. Músaios začíná svůj příběh slovy, že slyšel pověst o Héře a Leandrovi, o jejich lásce a o světle lampy, kterou nám pak zprostředkoval. Héró byla Afrodítina kněžka, které bylo zapovězeno uzavřít sňatek, pocházela ze Sestu, který se nacházel na evropském břehu Helléspontu, naproti přes moře na maloasijské straně Helléspontu ležel Abýdos, kde žil Leandros. Jednou vyslal Erós do každého z těchto dvou měst po jednom svém šípu, který zasáhl právě tyto dvě osoby, oba platili ve své domovině za ty nejkrásnější. Músaios se ve svém příběhu zmiňuje o slavnosti, kdy byla Héró povýšena na kněžku, sešla se tam tehdy spousta lidí, protože to bylo pokládáno za obrovskou událost. A pravděpodobně při této příležitosti se do sebe zamilovali, byla to láska na první pohled. Ještě tentýž večer se Leandros připlížil k Héřině věži a dvořil se jí, ale Héró jej zpočátku odmítala, protože znala své povinnosti, kterým jakožto kněžka měla dostát, ale nakonec se podvolí, cit lásky je přece jen silnější než smysl pro povinnost. Leandros, aby jí dokázal svou lásku, jí slíbí, že za ní bude každou noc plavat ve vlnách, Héró mu ale má pokaždé nechat svítit v okně své věže lampu, aby mu osvětlovala cestu. A jak si slíbili, tak učinili. Ale jednou v noci nastal silný vítr a vlnobití, ale Héró přes všechno nebezpečí zapálila lampu, protože její touha po Leandrovi byla

[207] Franz Grillparzer: Moře a láska. Praha 1944, s. 94-95.

mocnější. Leandros, protože dostal znamení, se vydal na cestu, jenže světlo lampy brzy zhaslo. Héró poté našla mrtvé Leandrovo tělo na břehu a ze žalu skočila ze své věže do moře a zemřela také.

Jak je vidět, při tvorbě svého dramatu se Grillparzer nedržel striktně předlohy a mýtus ve svém díle mírně předělal. Děj se odehrává na těch správných místech, ale postavy si autor pravděpodobně přidal, nikde není zmínka o žádném Nauklerovi, Janthe či Héřiných příbuzných, protože jejich příběh je většinou omezen jen na ně dva samotné. I několik scén si spisovatel přidal do svého díla, například jejich setkání a rozmluva v chrámovém háji v Sestu nebo rozhovor Nauklera a Leandra na Abýdě. Pravdivé je, že Leandros ještě tentýž večer navštíví Héřinu věž a slíbí si, že se budou navštěvovat každou noc za světla lampy, ale nikde se už nic nepíše o Héřiném strýci, jeho podezřeních ani o pasti, kterou nachystal. Naopak se můžeme dočíst, že Leandrovu smrt zapříčinila spíše souhra náhod a hlavně špatné počasí, možná by se jeho smrt dala považovat i za mstu bohů, vůči kterým se svou láskou provinila Héró jako kněžka. Důležité je i to, že Héró poté ze žalu skočila ze své věže, čili neumřela přímo v chrámu, když prosila bohy o smrt.

Nyní, když ještě jednou srovnám dochované prameny, podání Músaia se zpracováním básně „Héró a Leandros“ od Friedricha Schillera[208] a dramatu „Na vlnách moře a lásky“ od Franze Grillparzera, je jasné, že oba autoři vycházeli z této předlohy, ale každý si ji zpracoval dle svého. Věrohodnější je Schiller, ale Grillparzerovo drama není rozhodně o nic méně hodnotné. Myslím si, že je dobré, když si autor vezme nějakou předlohu a zpracuje ji po svém, s přidáním jiných motivů, postav či dějů, protože pokud by se držel striktně dochovaných pramenů a ani trochu nevybočil, bylo by to v podstatě jen zkopírování a opsání nepřinášející téměř nic nového. Podání obou autorů je opravdu velice zdařilé.

[208] Viz bod 2.2.6 Héró a Leandros (s. 22-27).

4 Závěr

Z mé práce jasně vyplývá, že oba autoři, kterými jsem se zabývala, jsou opravdovými literárními mistry své doby. Friedrich Schiller i Franz Grillparzer byly profesionálové ve svém oboru, kteří se nebáli nacházet inspiraci i ve starých časech a zprostředkovat nám pak na jejich základě nová a hodnotná díla, ať už básně, balady, tragédie či dramata.

Co se týká obou těchto mužů, rádi se navraceli do světa mýtů antické mytologie. Otázka ale zní proč? Odpověď na ni je jednoduchá a dá se aplikovat téměř na každou epochu. Člověk žijící v určité době, ať je jakákoli, vždycky najde něco, s čím je nespokojený, kvůli čemu je nešťastný, může to být osobní život, práce nebo vládnoucí systém. U těchto autorů se přikláním spíše k nespokojenosti s politickými událostmi.

Politická situace období „Sturm und Drang“ (1767-1785/90) by se dala shrnout následovně: Německo bylo roztříštěno na několik malých částí, které byly od sebe ekonomicky, sociálně i politicky oddělené. Společenská a ekonomická situace vedla ke všeobecné nespokojenosti. V literatuře člověk nalézal naději na zlepšení a překonání těchto malých státních hranic, omezení. Velkým vzorem pro tvůrce této doby byl William Shakespeare.[209] Období Klasiky (1786-1805) je označováno jako vrchol. V 18. století se pod pojmem Klasika rozuměla hlavně římská a řecká antika, která byla znovuobjevena také v Německu díky vlivu italské renesance.[210] Následující období Romantiky (1798-1830) je charakterizující tímto: umělci měli zvláštní schopnost vidět přírodu jako řeč, mluvu bohů. To, čemu rozuměli, a co takto viděli, zkoušeli vyjádřit za pomoci umění.[211] A epocha Biedermeieru (1815-1850), ve které vynikl Franz Grillparzer, je typická tím, že Klasika a Romantika v ní přežily, autoři z těchto období vycházeli a nechali se jimi inspirovat. Zajímavostí je, že právě v posledně jmenovaném období trpěla spousta biedermeierských básníků na různé nemoci, byli roztrpčeni a dopouštěli se sebevražd. Básníci této doby, kteří mezi sebou žili bez jakéhokoli společného programu či spolku, byli často melancholičtí, zoufalí a nemocní. Poznali totiž rozdíl mezi ideálem a pravdou.[212]

A právě proto nalézá spousta spisovatelů těchto období útočiště či východisko někde jinde. Velice často to bývá antika, protože doba starých Řeků a Římanů byla a je stále považována za vzor dokonalosti. V našem případě buďme ale ještě konkrétnější, u

[209] Barbara Baumann; Birgitta Oberle: Deutsche Literatur in Epochen. Ismaning 1985, S. 90-91.
[210] Barbara Baumann; Birgitta Oberle: Deutsche Literatur in Epochen. Ismaning 1985, S. 101.
[211] Barbara Baumann; Birgitta Oberle: Deutsche Literatur in Epochen. Ismaning 1985, S. 126.
[212] Barbara Baumann; Birgitta Oberle: Deutsche Literatur in Epochen. Ismaning 1985, S. 140.

těchto dvou literátů se jedná hlavně o antickou mytologii, čili jde převážně o svět fantazie a víry. Dočetla jsem se, že „návrat k řecké mytologii je pro Schillera stejně jako i pro spoustu jeho současníků návrat k duchovnímu tvoření, ve kterém stále vládne jednota přírody, člověka a bohů.“[213]

Nyní bych se ještě ráda vrátila k dílům, která jsem zde celou dobu rozebírala. Všechny Schillerovy básně jsou jasným důkazem jeho obrovských znalostí o mýtech a bájích antiky, tento autor se vždy velice držel původních pramenů a na jejich základě pak vypracoval svá opravdu velice zdařilá díla, která si zasluhují pozornost i dnes. A i když se téměř vždy, výjimku tvoří snad pouze báseň „Pegasus v jarmu“, držel původních zpracování, vždy nám svou tvorbou zprostředkoval jiný pohled na daný mýtus obohacený pokaždé o něco nového a nápaditého a zároveň nás přiměl podívat se a zajímat se o dané téma více, nabídl nám podnět k dalšímu studiu.

I Franz Grillparzer, který je považován za nejznámějšího rakouského dramatika své doby, si zasluhuje naše obrovské uznání. Jeho díla jsou psaná tak, že se pouze inspiroval antickou mytologií a na základě jejich bádání vypracoval více či méně věrohodná díla (věrohodností mám na mysli srovnání jeho tvorby s původními mýty). Na tomto autorovi se dá ocenit i to, že uměl z něčeho starého přepracovat a vytvořit dílo nové, kterému ale nechybí originalita a čtivost.

Co se týká antických motivů, které tyto dva autory nejvíce oslovily, patří mezi ně u Schillera určitě velcí a oslavovaní hrdinové jako Odysseus či Achilleus, báje o trojské válce, závist bohů („fthonos theón“), bájný oř Pégasos, většina řeckých bohů, spory, boje, ale i láska, která byla ale většinou nešťastná. U Grillparzera je to rovněž láska, neštěstí, smrt, dobrodružství, intriky, závist a pomsta. U obou těchto autorů je společným motivem láska, které nebylo přáno – oba zpracovali pověst o mileneckém páru Héře a Leandrovi.

Díla obou těchto autorů jsem velice zajímavá a inspirující, mají ohlas až do dnešních časů, ale je pravda, že jejich tvorba bude bližší spíše čtenářům s klasickým vzděláním. Dnešní moderní člověk by si pravděpodobně musel vzít na pomoc několik odborných knih s antickou mytologií či knihy s moderně zpracovanými a převyprávěnými bájemi, musel by je prostudovat, aby se seznámil s bájným světem Řeků a Římanů a porozuměl básním a dramatům Schillera a Grillparzera, pak by teprve byl schopen vidět v nich jejich kouzlo a originalitu či nalézt v nich odlišnosti.

[213] Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992, s. 116.

Na závěr bych ráda uvedla jednu myšlenku, která mě opravdu oslovila, týká se Řeků a jejich vztahu k přírodě a bohům, je trefná a výstižná:

„Sie sind, was wir waren; sie sind, was wir werden sollen. Wir waren Natur wie sie, und unsere Kultur soll uns auf dem Wege der Vernunft und der Freiheit, zur Natur zurückführen.“[214]

[214] Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992, s. 117. Volný překlad: Jsou to, co jsme byli my; jsou tím, čím bychom měli být. Byli jsme přírodou stejně jako oni a naše kultura nás má přivést zpět na cestu rozumu a svobody, čili k přírodě.

5 Anotace

Jméno a příjmení autora:	Petra Dudová
Název katedry a fakulty:	Katedra klasické filologie, Filozofická fakulta
Název diplomové práce:	Ohlasy antických mýtů ve vybraných básních Friedricha Schillera a ve vybraných dramatech Franze Grillparzera
Vedoucí diplomové práce:	PhDr. Noemi Sklenářová
Počet znaků:	116 384
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury:	34
Klíčová slova:	Andromacha, antická mytologie, Argonauti, Franz Grillparzer, Hektór, Héró, Iásón, Kassandra, láska, Leandros, Médeia, Múzy, Odysseus, Olymp, Pégasos, Polykratés, pomsta, řečtí a římští bohové, Friedrich Schiller, trojská válka, vražda, zlaté rouno

Charakteristika diplomové práce:

Bakalářská práce se zabývá vybranými básněmi a dramaty Friedricha Schillera a Franze Grillparzera, soustředí se na jejich tvorbu ovlivněnou antickou mytologií, popisuje, o čem jejich díla pojednávají, zaobírá se jednotlivými událostmi a postavami, vysvětluje jejich osudy a vazby, srovnává jejich zpracování s původními mýty a prameny a na závěr hodnotí jejich zdařilost. Neopomíná ani krátké životopisné informace obou autorů, neboť i tyto věci jsou důležité pro pochopení jejich děl.

6 Zdroje informací

6.1 Prameny

Eurípidés: Trójanky a jiné tragédie. Praha 1978.

Franz Grillparzer: Das Goldene Vlies. In: Grillparzers Werke in drei Bänden. Berlin und Weimar 1990.

Franz Grillparzer: Moře a láska. Praha 1944.

Hérodotos: Dějiny. Praha 1863.

Homér: Ílias. Praha 1934.

Homér: Odysseia. Praha 1984.

Publius Ovidius Naso: Listy heroin. Praha 1987.

Publius Ovidius Naso: Proměny. Praha 1974.

Friedrich Schiller: Básně lyrické. Díl prwní, díl druhý. Wratislawa 1841.

Friedrich Schiller: Loupežníci. Praha 1955.

Músáios: Héro a Leandros. In: Poslední růže. Praha 1964.

6.2 Literatura

Barbara Baumann; Birgitta Oberle: Deutsche Literatur in Epochen. Ismaning 1985.

Ulrike Braunová; Gerold Dommermuth-Gudrich: Nejznámější mýty. 50 klasických mýtů antického světa. Praha 2004.

Friedrich Burschell: Friedrich Schiller mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten dargestellt von Friedrich Burschell. Hamburg 1991.

Tůma Cimrhanzl: Antická mythologie. Praha 1999.

Horst Dieter Schlosser: dtv-Atlas Deutsche Literatur. München 2006.

Encyklopedie antiky. Praha 1973.

Gerhard Fink: Kdo je kdo v antické mytologii. Frýdek-Místek 2004.

Marion Giebelová: Tajemství antických kultů. Liberec 2009.

Michael Grant; John Hazel: Who´s who in classical mythology. London 1993.

Robert Graves: Řecké mýty I. Praha 1982.

Robert Graves: Řecké mýty II. Praha 1982.

Wilhelm Groβe: Gedichte der Weimarer Klassik: Interpretationen von Wilhelm Groβe. München 1992.

Paul Hamlyn: Greek Mythology. London 1963.

Radislav Hošek: Náboženství antického Řecka. Praha 2004.

Karl Kerényi: Mytologie Řeků I. Příběhy bohů a lidí. Praha 1996.

Karl Kerényi: Mytologie Řeků II. Příběhy hérós. Praha 1998.

Robert J. Lenardon; Mark P. O. Morford: Classical mythology. New York and London 1985.

Gerhard Löwe; Heinrich Alexander Stoll: ABC Antiky. Praha 2005.

Rudolf Mertlík: Polykratův prsten. Dobrodružné příběhy z dávných časů. Praha 1986.

Bořek Neškudla: Encyklopedie bohů a mýtů starověkého Říma a Apeninského poloostrova. Praha 2004.

Slovník antické kultury: Praha 1974.

Jean-Pierre Vernant: Vesmír, bohové, lidé. Nejstarší řecké mýty. Litomyšl 2001.

Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Praha 1996.

6.3 Internet

http://cs.wikipedia.org/wiki/Franz_Grillparzer

25. 1. 2011 11:17 hod.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Schiller

25. 1. 2011 11:17 hod.

http://de.wikipedia.org/wiki/Der_Ring_des_Polykrates

25. 1. 2011 11:23 hod.

http://de.wikipedia.org/wiki/Die_G%C3%B6tter_Griechenlands

25. 1. 2011 11:22 hod.

http://de.wikipedia.org/wiki/Hippogryph

29. 1. 2011 9:14 hod.

http://www.autoren-gedichte.de/Schiller/das_siegesfest.htm

5. 2. 2011 10:58 hod.

http://www.autoren-gedichte.de/Schiller/der_ring_des_polykrates.htm

5. 2. 2011 11:00 hod.

http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Odysseus.htm
15. 2. 2011 12:35 hod.
http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Pegasus+im+Joche.htm
15. 2. 2011 12:36 hod.
http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Die+vier+Weltalter.htm
15. 2. 2011 12:37 hod.
http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Die+G%F6tter+Griechenlands.htm
15. 2. 2011 12:38 hod.
http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Hektors+Abschied.htm
15. 2. 2011 12:39 hod.
http://www.gedichte.xbib.de/Schiller_gedicht_Hero+und+Leander.htm
15. 2. 2011 12:40 hod.
http://www.gutenberg.org/catalog/world/readfile?fk_files=1471411
11. 3. 2011 10:48 hod.

7 Resumé

Diese Bachelorarbeit heiβt „Widerhalle der antiken Mythologie in den gewählten Gedichten von Friedrich Schiller und in den gewählten Dramen von Franz Grillparzer“. Sie erzählt das Leben von beiden Autoren, sie beschreibt die Werken von beiden Männern, sie beschreibt, worum es in diesen Werken geht. Sie schildert die Handlung und Ereignisse, erklärt das Leben und das Schicksal der Leuten, Götter und Helden, dann konfrontiert sie die Werken mit den ursprünglichen Mythen und zum Schluss bewertet sie das Gelingen der Bearbeitung. Sie können lesen, dass beide Autoren es sehr gut bearbeitet haben. Beide Schriftsteller haben die Inspiration aus der klassischen Mythologie gefunden und die Wahrheit erhalten – Schiller mehr als Grillparzer. Aber die Werken sind alle sehr schön, gut und wertvoll.

Die Informationsquellen für meine Arbeit war nicht nur die primäre Literatur sondern auch Sekundärliteratur. Als Quellen habe ich Schillers Gedichten und Grillparzers Dramen, dann Bücher von Homer, Musaios, Euripides oder Publius Ovidius Naso benutzt. Zur wichtigsten Skundärliteratur zählte ich das Buch von Vojtěch Zamarovský und „Slovník antické kultury“ (Lexikon der antiken Kultur).